

İŞÇİ HAREKETİNİN GÜNCEL VE TEORİK MESELELERİ VE MEVCUT DURUM

Harun YILMAZ

Giriş	2
Güncel Hareketliliğin Arkaplanı	3
Türkiye İşçi Sınıfına Selam: Güneş Doğuyor!	4
İşçi Hareketinin Güncel ve Teorik Meseleleri	8
AKP: Geçmiş ve Gelecek	18
Sonsöz	29

Giriş

Türkiye işçi sınıfı uzun bir aradan sonra kaslarını esnetmeye başladı. Yaklaşık bir yıldır ülkenin birçok yerinden, özellikle de büyük sanayi kentlerinden peş peşe grev, direniş ve işgal haberleri geliyor. Daha birkaç yıl önce ziyaret edecek grev ararken bugün neredeyse birinden birine öncelik verebilecek konuma geldik.

Uzun süredir tanık olmadığımız ve hasret kaldığımız bu mücadele elbette umut vericidir. Burjuva ideologları ülkenin muhafazakârlaştığından dem vururken, işçi sınıfı kapitalizmde kendisini tümüyle susturup, mutlak atalete itebilecek bir burjuva hükümeti olmadığını bir kez daha gösteriyor. 2001'deki büyük kriz döneminde bile beklenen atılımı gerçekleştiremeyen ve böylece sınıftan kaçıp "taze" dinamikler aramaya hevesli kesimlere bahane yaratmış olan işçi sınıfı, bugün mücadele bayrağını yükseltmeye başlıyor. Birçok nedenden ötürü bu durumun belli bir süre devam edeceğini söyleyebiliriz.

Ama işçi hareketi yavaş yavaş canlanırken burjuvazi başka bir konuyla gündemi esir aldı. AKP'ye açılan kapatma davası bütün sorunların üstünü örtecek şekilde tartışılmaya başlandı. Bu davanın çok çeşitli sonuçları olacağı ve farklı şekillerde yorumlanabileceği açıktır. Zaten şimdiden olay birçok yöne çekildi. Fakat bu farklı yorumlardan belki de en önemlisi burjuva medyada hiç konu edilmedi: Kapatma davası uzun zamandır Türkiye'de hiç görülmedik bir eylem gününe "rastgeldi". Gün boyu hiçbir televizyon kanalının kayıtsız kalamadığı kitlesel ve coşkulu eylemler, akşam saatinde "gündeme bomba gibi düşen" kapatma haberiyle neredeyse yok sayıldı. Eylemlere kitlesel katılımın yanında eylemcilere halkın yaklaşımının çok sıcak olması kamuoyuna bir "ince ayarı" gerekli kılmıştı. Böylece işçi sınıfının bu büyük eylemi unutturuldu. Öyle ki eylemin hedefindeki Sosyal Güvenlik tasarısının "görüşülmek" üzere geri çekildiği haberi bile geçirtilerek verildi. Daha ilk andan hareket üzerinde böyle bir etkide bulunan kapatma davasının ilerleyen süreçte gidişatı etkileyecek nitelikte olması muhtemeldir.

Fakat şurası çok açık ki burjuvazi güçlü bir işçi hareketini uzun süre erteleyemeyecek. Yaklaşık bir yıldır farklı eylemlerde ifadesini bulan toplumsal huzursuzluk muhakkak güçlü bir sınıf hareketine dönüşecektir. Bu yolda eksiklik nesnel değil, öznel, yani sürece müdahalede bulunarak huzursuzluğu doğru yola kanalize edebilecek devrimci bir önderliğin olmamasıdır. Esas belirleyici olan burjuvazinin şu ya da bu manevraları değil, önderlik sorunudur.

Tüm bu çerçevede, hem mevcut durum üzerine bir değerlendirme hem de Türkiye’de işçi hareketinin güncel ve teorik sorunlarına genel bir bakış militan işçiler ve gençlerle devrimci Marksizm temelinde ilişki kurmak ya da var olan bağlarımızı sıkılaştırmak açısından önemlidir. Ancak doğru fikirler ve bu fikirleri cisimleştirmiş doğru bir örgütlenmeyle beklediğimiz bu dalganın sınıf hareketine ve Bolşevik güçlere kalıcı kazanımlar getirmesini sağlayabiliriz.

Güncel Hareketliliğin Arkaplanı

1980 öncesindeki devrimci mücadele sürecinin ardından müthiş bir gerilemenin içine giren işçi sınıfı, geçen çeyrek yüzyılı aşkın dönemde uzun soluklu ve kalıcı bir mücadele yürütemedi. 12 Eylül’le gelen ağır yenilgi sınıfın belini büktüğü gibi, sonraki kuşağa mensup işçiler açısından da doğal olarak mücadeleye ve örgütlenmeye karşı bir güvensizlik doğurdu. Öyle ki siyaset alanında reformist bir sol seçenek bile kendisine kalıcı, sağlam bir yer bulamadı.

Fakat durgunluğun tek nedeni 12 Eylül faşizmi değildi. Devrimci fırsatların kaçırıldığı 1970’lerin ardından gelen faşist darbe işçi sınıfını ezip geçtiği gibi, 12 Eylül yenilgisi dünya işçi hareketinde Stalinizmin çöküşünde cisimleşen olumsuz gelişmelerle de birleştiğinden yenilginin ağırlığı daha da arttı ve işçi sınıfı mücadele alanından uzaklaştı. Aynı süreçte yalnızca işçi sınıfı değil, işçi sınıfını temsil ettiği iddiasında olan partiler ya da örgütler de dağınkılık sürecine girdiler ve yaşanan gelişmeleri yorumlayamadıkları oranda binbir parçaya bölündüler. Onların dağınkılığı bir tarafa, sosyalizm düşüncesi itibar yitirdi. Stalinizmin giderayak işçi sınıfı hareketine vurduğu büyük darbe o gün bugündür atlatılmadı.

Tüm bunlar tek kutuplu bir dünya yarattı, fakat bu tek kutupluluk burjuvazinin bahsettiği gibi, *SSCB’nin çökmesiyle doğan bir tek kutupluluk değil, işçi sınıfının mücadele alanından uzaklaşmasıyla birlikte sahnede yalnızca emperyalist burjuvazinin kalması anlamında bir tek kutupluluktur*. Türkiye de dünya kapitalist sisteminin bir parçası olarak bu gelişmelerden payına düşeni aldı ve bunlar 12 Eylül’ün yıkıcı etkisiyle de birleştiğinden siyaset sahnesi tümüyle burjuva partilerine kaldı.

Avrupa’daki Stalinist partiler hem gelişmeleri daha yakından takip ettiklerinden hem de yeterince güçlendiklerini düşündüklerinden daha 1980’lere gelmeden Sovyet bürokrasisine kafa tutmaya, dünya işçi hareketinin yeni mandarinleri olmak için dişlerini göstermeye başlamışlardı. Bu yüzden insancıl, güler yüzlü vs., yani düzen yarıdaksı reformist söylemlerden yararlanarak Avrupa’daki partiler SSCB’nin yıkılmasından sonra daha yumuşak bir geçiş yapmayı başardılar. Birinci Dünya Savaşı öncesinden kalan düzen bekçisi sosyal-demokrat ya da “sosyalist” partiler (Rosa Luxemburg’un meşhur sözleriyle, “kokuşmuş cesetler”) varlıklarını zaten devam ettirdiklerinden, Avrupa ülkelerinde işçi sınıfını aldatan sağ ve sol partiler belli bir denge tutturabildiler.

Türkiye’deyse bu tür gelişmeler yaşanmadı. Stalinizm Türkiye’de, Kürt halk hareketinin de etkisiyle, esasen “devrimci terörizm”e dönüştü. İşçi sınıfından uzaklaşan bu mücadele biçimi diğer etkenlerle de birleştiğinde, Türkiye işçi sınıfı daha derin bir örgütsüzlüğün içine girdi. Kendi örgütleriyle, kendi eylem tarzlarıyla ve kendi fikirleriyle siyaset sahnesinde yer almayan işçi sınıfı, uzunca bir süre çeşitli burjuva partilerinin taşıyıcı gücü oldu. İşçi sınıfının bizatihi bir parti (taraf) olduğu unutuldu. Bu çerçevede “tek kutuplu dünya” söylemi Türkiye’de belki de çok daha fazla duyuldu ve derinden hissedildi.

İşte işçi hareketinde bugünkü yükseliş bu tek kutupluluk bağlamında, her şeyden önce işçi sınıfının varlığının yeniden hatırlanması ve dengelerin sarsılması bakımından anlamlıdır. Kaldı ki dünyadaki

genel durumu da düşüncecek olursak bunun ne denli büyük bir mücadele dizisinin başlangıcı, ilk kıvılcımı olabileceğini tasavvur edebiliriz. Bugün dünyanın birçok yerinde işçi sınıfı mücadelesinde benzer bir hareketlenme var. Üstelik bu mücadeleler Türkiye’de gördüğümüz emare niteliğindeki eylemlerden çok daha önce başladı ve her geçen gün daha da güçlenerek sürüyor.

Söz konusu eylemler kapitalistler açısından hiç de hoş bir döneme denk gelmedi. Dünya ekonomisi ne zamandır kaçıp kurtulmaya çalıştığı ağır bir krizin kısırcasında bulunuyor. Kapitalizmin dönemsel krizlerden kurtulmasının mümkün olmadığını söyleyen Marx’ın hayaleti kapitalistlere dadanmış durumda. Sovyetler Birliği’nin çöküşü döneminde uçurulan kapitalizmin umut balonları çoktan patladı. Öldüğü söylenen işçi sınıfı Avrupa’nın birçok ülkesinde militan mücadelelerle, genel grevlerle ve yüzbinlerce kişinin katıldığı büyük gösterilerle ölmediğini gösterdi. Sözcüleri, hareketin tepe noktasında olduğu Latin Amerika kıtasında son on yılda kaçırılan devrimci fırsatların sayısını bir çırpıda söylemek güçtür. Yüzyıllardır kapitalizmin kan kırmızısına boyadığı Latin Amerika kıtası bugüne kadar devrim kızılına bürünmediyse bunun tek nedeni işçi sınıfını zafere götürecek devrimci bir önderliğin olmamasıdır. Latin Amerika işçi ve emekçileri kapitalizmi devirme kararlılıklarını defalarca gösterdiler. Ölümsüz olduğu söylenen kapitalizm yeniden can çekiyor!

Türkiye İşçi Sınıfına Selam: Güneş Doğuyor!

İçinde bulunduğumuz son bir yıllık dönem, ardı ardına gelen grev ve eylem haberleriyle geçti. Sessizliğin sonsuza dek devam edeceğini düşünen ve murat eden burjuvazi, küçüklü büyüklü pek çok grevle ve direnişle muhatap olmak zorunda kaldı. Her fırsatta işçilerin oylarını almış olmasıyla övünen ve seçimlerde elde ettiği başarıya atıfta bulunarak bütün toplumsal sorunları çözmüş havası yaratmaya çalışan AKP hükümetine işçi sınıfının birinci yıl hediyesi sınıfımızın şanına yaraşır oldu!

İşçi sınıfının bu dönemdeki ilk büyük eylemi Telekom greviydi. Sendikalar havacılık, tekstil, şeker ve telekomünikasyon sektörlerinde toplu sözleşme görüşmelerinde yaşanan tikanıkların ardından, işverenlerin uzlaşmaz tutumları nedeniyle greve mecbur kaldıklarını açıklamaya başladılar. Grev silahının sözleşme masalarına yeniden dönüşü ve üretimden gelen gücün önemli bir silah olduğu gerçeğinin hatırlanması açısından 2007 Temmuz süreci önemli bir yere oturur. Her ne kadar diğer üç sektörde son anda “uzlaşma” sağlanmış olsa da, Telekom grevi engellenemedi ve işçi sınıfı sesini duyurdu.

16 Ekim 2007 günü greve çıkan 26 bine yakın işçi, mücadelelerini yalnızca ücret artışı talepleriyle sınırlamamış, patronun dayatmaya çalıştığı “esnek çalışma” uygulamasına ve sendikasız işçilere sendikalılardan daha fazla ücret ödenmesine de karşı çıkmışlardı. Telekom işçisi kapsam maddesinden kaynaklanan sorunların esasen örgütlülüğüne yönelik bir saldırı olduğunun bilinciyle sendikal örgütlülüğüne sahip çıkmakta diremiştir. Bu anlamda 44 gün verdikleri mücadele sınıf dayanışmasının anlamlı bir örneği olarak kayıtlara geçmiştir. Kapitalist toplumun bireyci ideolojisine ve hareketi düzen sınırlarının bile sınırında tutmaya çalışan sendika bürokrasisine inat, “kurtuluş yok tek başına, ya hep beraber ya hiçbirimiz” sloganıyla direnen Telekom işçileri, uzun süredir grev mücadelesinin unutturulduğu bu topraklarda hak alma mücadelesinin meşruiyetinin yeniden hatırlanmasını sağladılar.

Kürt halkına yönelik operasyon ve tezkere tartışmalarıyla çakışan bu grev aslında Telekom işçilerin dostu-düşmanı görmeleri için de iyi bir fırsat oldu. Patronların başka zamanlarda yere göğe koyamadıkları şu *anayasa* ile güvence altına alınmış grev hakkı, aynı patronlar tarafından defalarca delindi, fakat burjuvazinin devleti bu konuda kılını bile kıpırdatmadı. Yetmedi, patronlar birçok yerde devletin kolluk güçlerini de yanlarına alarak grevi fiili olarak kırmaya çalıştılar. Sermaye basını Telekom işçisinin haklı grevini daha ilk günden sözde sabotaj haberleriyle baltalamaya çalıştı. Bu kasıtlı haberler birçok işçinin polisle ve “adalet” kurumlarıyla yüz yüze gelmesine neden oldu. İşçilerin zaten çok yüksek ücretler aldıkları dedikodusunu yayan patronlar, yaratılan linç kültüründen grevdeki işçilerin de payına düşeni almaları için ellerinden geleni yaptılar.

Fakat işçilerin düşmanları yalnızca dışarıda, sınıfın dışında değildi. İşçilerin grevde olmadığı dönemde “yabancı” sermayeyi ülkeye çekmiş olmakla övünen ve ülke ekonomisine katkısından dem vuranlar, grev zamanı gelince meseleyi emek-sermaye çelişkisinden uzaklaştırmak adına milliyetçi görüşleri pompalamaya başladılar. Bu noktada işçi sınıfının zihnini bulandırmak adına burjuvazinin imdadına elbette sendika bürokrasisi yetişti. Asalak bürokratlar sorunun nedenlerini Telekom’un yabancı sermayenin elinde olmasına bağlıyorlardı, sanki patron Türk olunca daha şefkatli sömürüyormuş gibi! Neyse ki sorunların doğrudan muhatabı olan işçiler hiç de aynı fikirde değillerdi. Bu nedenle “operasyonlar için gerekirse grevin ertelenebileceği” yönündeki açıklamaları işçilerden yankı bulmayan sendika bürokrasisi geri adım atmak zorunda kaldı. Sendika bürokrasisini her şey, sendikalı işçileri ise hiçbir şey olarak gören sözde devrimcilere işçi sınıfı yine eylemde yanıt verdi. İşçi sınıfının tarihsel örgütleri olan sendikalara baktığında yalnızca bürokratları gören, işçilerin siyasal gücünü hiçe sayan ve bu noktada aslında kapitalist düzenin savunucularıyla aynı kampa dâhil olan sınıf kaçkını küçük burjuva devrimcilerine işçiler küçük bir yanıt verdiler.

Sendika bürokrasisi işçilerin ilk eyleminde yere serilecek bir yalancı pehlivan değildir. Sendikaların tarihi aynı zamanda sendika bürokrasisinin tarihidir. Sendika bürokrasisinin esas ilacı işçi sınıfının harekete geçmesi olsa da soyut hareket tek başına yeterli değildir. Yılların getirdiği hareketsizlik ve çeşitli biçimleriyle burjuva ideolojisinin egemenliği mücadeleye etkide bulunur. İşçi sınıfının hareketsiz geçirdiği dönemlerde oluşan açığı kapamak için mücadeleye daha da asılması ve bunun için de bir “bilen”e (teorik bilgiyi cisimleştirmiş komünistlere) danışması şarttır. Fakat o bilenin gerçekten bildiğini işçi sınıfına ispatlaması ve sınıf onu her aradığında yanında bulunması da şarttır. Bu nedenle sendikalarda, grev ve direnişlerde sabırla çalışma yürütmek ve işçilerle bağ kurmak elzemdir.

Bu bağlamda Telekom grevi her iki açıdan da önemli bir örnek oluşturmaktadır. İşçilerin kendi amaçları uğruna mücadelelerine kararlılıkla devam etmiş olmaları, sendika bürokratlarının milliyetçilik tuzağına düşmemiş olmaları, bürokrasinin her istediğinde işçi sınıfı mücadelesinin önünde duramayacağını kanıtıdır. Fakat proletaryanın mücadeleye atıldığı ilk anda engelleri bir bir ve *kendiliğinden* aşması beklenemez. Kendi milliyetçiliklerine (ya da, yurtseverliklerine) bakmayıp işçileri Türk bayrağı taşıdıkları gerekçesiyle yalnız bırakanlar tam da bu hataya düşüyorlardı. İşçiler mücadeleye öncesinde sahip oldukları bilinçleriyle girerler. Mücadelenin kendisi büyük dönüşümlere yol açsa da, son tahlilde devrimci önderliğin müdahalesi, yol göstericiliği gerekir. Fakat önderlik bahşedilen bir şey değil, kazanılan bir onurdur ve bu onur kenardan bağırarak değil, işçilerle yan yana, omuz omuza mücadele yürüterek kazanılabilir.

Telekom işçileri belli bir açıdan sendika bürokrasisini alt etmiş olmalarına karşın, yani grevin milliyetçi bahanelerle durdurulmasına izin vermemiş olmalarına karşın, hareketin tek başına deva olamayacağını kanıtlarcasına, ilerleyen süreçte sendika bürokrasisinin kurbanı oldular ve Telekom grevi gerçek potansiyellerini sergileyemeden sonlandı.

İşçi sınıfının gücü üretimden gelir. Büyük sanayi merkezlerinde toplanmış işçiler tüm zenginliğin üreticileri olarak toplumun şalterini ellerinde tutarlar. İşçi sınıfı isterse hayat durur! Bu laf, eskilerin tabiriyle, bir laf-ı güzaf değildir, aksine somut bir gerçekliğe işaret eder. Büyük sanayiye dayalı üretim ve ona yaslanan kapitalist üretim biçimi, işçilerin büyük sayılarla bir araya geldikleri ve yan yana durduklarında ürettikleri ürünler kadar büyük bir rol oynayabilecekleri bir sistem oluşturur. Özellikle de yalnızca kendi sektörüyle sınırlı olmayan, işyerleri, hastaneler, borsa, ordu başta olmak üzere toplumsal hayatın her alanına sirayet etmiş Telekom gibi bir sektörde gerçekleşen tam katılımlı grev ülkeyi sarsmıyorsa, bunun tek nedeni işçilere önderlik yaptığı iddiasında olan sahtekâr sendika bürokratlarının kaypak tutumudur.

Telekom işçilerinin grevini sonlandırmak için türlü manevralara başvuran, en basitinden televizyon ve gazetelerdeki Telekom reklamlarının sayısını hızla arttıran, yani halk desteği arayan patronlar kadar olamayan bürokrasi, sorunu kapalı kapılar ardında pazarlığa indirgedi. Türkiye’nin en büyük işçi konfederasyonunu göstermelik de olsa destek grevine ya da eylemine çıkarmak sendika

bürokratlarının aklından yalnızca şöyle bir geçti. Daha grev başlamadan önce dile getirilen, “bir haftaya kalmadan telefon ağlarının iptal olacağı” şeklindeki haklı tez gerçekliğe bürünmedi. Bu konuda daha pek çok şey söylenebilir, ama şu kadarıyla yetinelim: Telekom sektöründeki bu grev tüm ülkeyi sarsmadıysa, sarsamadığından ya da sarsamayacağından ötürü değil, işçi sınıfının başında doğru, kararlı, devrimci militan bir önderlik olmadığı için sarsmadı.

Sonuçta işçiler azımsanmayacak bir ücret artışı yanında sendikal örgütlülüklerine de sahip çıkmayı başararak grevi sonlandırdılar. Ayrıca patronlar haftasonu mesailerıyla dayatılmaya çalıştıkları “esnek çalışma” uygulamasından da geri adım atmak zorunda kaldılar. 44 gün süren Telekom grevinin burjuvaziye maliyeti 1 milyon 100 bin işgünü kaybı oldu. Çalışma Bakanlığı’nın verileriyle söyleyecek olursak, bu işgünü kaybı son 11 yılda yaşanan grevlerin yıllık rakamlarını geride bırakmaktadır. Bu bakımdan da Telekom grevi işçi sınıfının bütünü açısından bir kazanım ve çok önemli bir deneyimdir.

Telekom grevinin ardından Tuzla tersanelerine de ayrı bir yer ayırmak gerekir. Tuzla’daki iş cinayetlerine karşı Limter-İş Sendikası’nın 2 günlük uyarı grevi 27-28 Şubat tarihlerinde gerçekleştirildi. Greve tersaneler bölgesindeki işçilerin yanı sıra sürmekte olan başka grevlerdeki işçilerden ve devrimcilerden de büyük destek geldi. Kararlı işçilerin iki sabah üst üste diğer işçi kardeşlerini greve kazanabilmek için gösterdikleri büyük çaba sonuç verdi ve önemli bir direniş sergilendi. İki günün ardından taleplerini patronlar sendikası GİSBİR’e açıklayan Limter-İş, patronların zaman talebini kabul etti. Şu anda hâlâ zamanın dolması beklenirken tersanelerde iş cinayetleri de devam ediyor.

Dünya çapında çok önemli bir yere sahip olan gemi inşa sanayisi Türk burjuvazisinin de gözde sektörlerinden biridir. Bu nedenle burjuva devletin desteğini sonuna kadar arkasına almış olan patronlar, işçileri daha fazla kâr için dayanılmaz koşullar altında ağır bir sömürüye tabi tutuyor ve hayatlarını hiçe sayıyorlar. Bölgeye başka illerden, özellikle de Kürt illerinden getirilen sayısız işçi çok kötü koşullarda barınıyor. Patronlar hiçbir kural tanımayacaklarını açıkça söylemekten çekinmiyorlar. Elde edilen hakları bile görmezden gelip, her an yeni saldırılarla tersane işçilerini yok saydıklarını açıkça gösteriyorlar. Yakın dönemde onlarca tersane işçisi göz göre göre iş cinayetine kurban gitti. Öyle ki suyun başını tutmak isteyen burjuva basını bile olaylara seyirci kalamıyor, işçilerin mücadelesini düzen sınırları dâhilinde tutabilmek için demokrat kalemlerini devreye sokuyor. Bu nedenle tersane işçilerinin mücadeleyi süreklileştirmek, kitleselleştirmek ve yaygınlaştırmak dışında bir seçenekleri yoktur. Bunun en güzel kanıtı da verilen mücadeleler sonucunda bazı tersanelerde çalışma sürelerinin birer saat geriye çekilmiş olmasıdır.

İşçi sınıfının yeniden doğuş eylemleri birkaç ille sınırlı kalmadı. Antalya, Kocaeli, Balıkesir, Diyarbakır gibi birçok şehirde önemli grevler gerçekleştirildi.

Antalya’daki Novamed fabrikasında çalışan, Petrol-İş sendikasında örgütlü 83 işçi sendikal özgürlüklerinin tanınması, iş güvencesi ve sağlıklı çalışma koşulları için 26 Eylül 2006’da greve çıkmıştı. Kâr arzusuyla yanıp tutuşan patronun, pek çok işyerinde olduğu gibi, tuvalet molalarını bile çatışma nedenine dönüştürdüğü Novamed’de işçiler, işçi olmanın dışında, kadın olmaktan kaynaklı sorunlarla da yüz yüze geldiklerinden, grevdeki 83 işçinin 81’inin kadın olması bir tesadüf değildi. Bu sorunlarının da sınıf mücadelesinin bir parçası olduğu bilinciyle hareket eden Novamed işçileri yaklaşık 15 ay boyunca direndiler ve sonunda kazandılar. İçeride üretim devam etmesine rağmen sendikalaşma mücadelesinin başarıya ulaşmış olması çok önemli bir kazanımdı. Sendikalaşmanın önüne geçmek için sus payı vermeyi vaat eden patrona 83 işçi mücadelelerini kararlılıkla sürdürecekleri yanıtını vermişti. 18 Aralık [2007] günü varılan anlaşmayla işçiler istedikleri hakları elde ettiler ve üç yıllık toplu sözleşme imzalandı.

OLEYİS sendikasında örgütlü olan Kocaeli Üniversitesi’ndeki taşeron işçiler, sendikalaşma mücadelesi yürüttükleri gerekçesiyle işten çıkarılan 82 işçinin geri alınması ve ücret zammı talepleriyle 31 Aralık 2007’de greve çıktılar. Tıpkı Telekom örneğinde olduğu gibi sendikasız işçilere

yüksek ücret vererek sendikasıylaştırmayı teşvik eden üniversite yönetiminin hesaba katmayı unuttuğu şey işçilerin kararıydı. Gündemdeki yapay tartışmalarda sözde demokratlıklarını sergilemek için fırsat kaçırmayan üniversite yönetimi, sıra işçilerin demokratik haklarını kullanıp sendikalaşmalarına gelince tam bir ikiyüzlülük gösterip, “üniversitelerde özgürlük” sloganını unuttu. Grev sırasında burjuvazinin karakollarıyla da tanışan işçiler iki ayı aşkın süredir grevlerini kararlılıkla sürdürüyorlar.

Balıkesir Susurluk'ta bulunan Yörsan fabrikasında sendikalaştıkları için işten çıkarılan Tek Gıda-İş'li 400 çalışanın fabrikalarının önünde 7 Aralık'tan beri tuttıkları nöbet sürmektedir. Sendikalaşmak istemeleri ve yasal çoğunluğu elde etmeleri üzerine vatan haini olmakla suçlanan, tehdit edilen, hattâ kaçırlarak şiddet uygulanan işçiler sendikalaşmanın anayasal bir hak olduğunu ve mücadelelerinden vazgeçmeyeceklerini vurguluyorlar. Diğer birçok grevde olduğu gibi Yörsan işçilerinin de öncelikle sendikalarına, örgütlülüklerine sahip çıkmaya çalışmaları anlamlıdır.

Uzun süren bir başka grev ise Diyarbakır'daki Akyıl Tekstil grevidir. 16 Kasım 2006'da Teksif sendikasında örgütlenmek amacıyla başlatılan grev, patronun bütün baskılarına ve alınan kredi ve teşvikler yardımıyla üretimin parça parça Özbekistan'a kaydırılmaya çalışılmasına rağmen devam ediyor.

1 Ekim 2007'de başlayan ve Bursa'da DİSK'e bağlı Tekstil İşçileri sendikasında örgütlü 700 tekstil işçisinin toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşmaya varılamaması üzerine çıktıkları Coats grevi 9 Ekim tarihinde sona ererken ortalama 400-500 YTL olan ücretlerde 200 YTL iyileştirme yapılması grev silahının gücünün göstergesidir.

Son bir yıl Birleşik Metal-İş işçileri için de faal bir dönem oldu. 15 Mart 2006 tarihinde 300 arkadaşının işten çıkartılması üzerine greve çıkan SCT Filtre işçileri üçüncü yıllarında 33 kişiyle grevlerine devam ediyorlar. Yine, Acarer işyerinde 25 metal işçisinin toplu sözleşme görüşmelerinde ücretler ve fazla mesailer konusunda anlaşma sağlanamaması üzerine çıktıkları grev 25 Aralık'tan bu yana sürüyor. Sözleşme masasında üretimi durdurmaktan ve kapatıp gitmekten başka çaresinin kalmadığını söyleyen patrona işçilerin cevabı netti: Greve devam!

7 Şubat 2008 tarihinde Sincan Organize Sanayi Bölgesinde Tega işyerinde toplu sözleşmede anlaşma sağlanamaması ve Tega patronunun sendikaya karşı saldırgan tutumuna Birleşik Metal-İş'te örgütlü işçiler grev yanıtını verdiler. Toplam 78 kişinin işten çıkarılmasına, burjuva yasalara göre bile suç olan işçi çalıştırma yasağının delinmesine rağmen Tega işçileri kararlı tutumlarını sürdürüyorlar. Grevin hemen ardından grev kırıcıların işyerine sokulması ve üretimin sürdürülmesine karşı birçok suç duyurusunda bulunuldu, fakat jandarma, işvereni ve içerideki grev kırıcıları korumayı tercih etti. Sincan Organize Sanayi Bölgesi'ndeki ilk grev olmasının önemi bölgedeki patronlar tarafından da fark edildiği için, grevi engellemek ve yalıtım için burjuvalar el ele vermiş durumdadır. Grevdeki Tega işçilerine bölgedeki patronların örgütlü saldırısı sürüyor.

Öte yandan tarım işçileri de bu süreçte boş durmadılar. Çukurova'da onbinlerce işçi geçtiğimiz Kasım ayında greve çıktı. Zaten düşük yevmiyeye çalıştırılan işçilere bu ödemelerin de yapılmaması Adana, Hatay, Mersin, Ceyhan, Tarsus başta olmak üzere tüm bölgedeki işçileri greve sürükledi. İşçiler ücret artışı sağlayarak grevi kısa sürede başarıyla sonlandırdılar.

Bunlar bu süreçte gerçekleşen sayısız grevden yalnızca bazılarıdır. Özelleştirmeye karşı yürüttükleri mücadelede hırslarıyla sivrilen TEKEL işçileri; TÜMTİS'e üye oldukları için 13 Ağustos 2007 tarihinde işten çıkarılan ve başlattıkları direnişle 16 Ocak'ta başarıya ulaşan Akdeniz Kargo işçileri, İlbek Tekstil'de patronun keyfi tutumuna karşı ilk kez grev yolunu tercih eden 200'e yakın tekstil işçisi, DİSK'te sendikalaşmak için üç aydır direnişte olan Nakliyat-İş'e üye 133 Arçelik işçisi yine mücadeleleriyle öne çıkan örnekler oldu.

Ve nihayet 14 Mart'ta emekçiler mücadelelerini ortaklaştırdılar. Son dönemde burjuvazi dünyanın dört bir yanında yeni kâr alanları açmak için işçi sınıfının kazanılmış haklarına, sosyal devlet

politikalarının son kırıntılarına karşı dizginsiz bir saldırıya girişti. Hemen yanı başımızdaki Yunanistan'da, Macaristan'da ve daha birçok ülkede, öncesinde devlet hizmeti kapsamında olan sağlık ve sosyal güvenlik alanı tümüyle sermayenin emrine veriliyor. Türkiye'deki SSGSS (Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası) yasa tasarısı da bunun bir yansımasıdır. Emeklilik yaşının 65'e çıkarılması, asgari ücretin üçte biri kadar maaşı olanlardan başlayarak emekliler de dâhil herkesten sağlık primi alınması, prim gününün 9 bine yükseltilmesi, devlete bağlı hastanelerin kamu hastaneleri birliğine bağlanarak birer ticarethane mantığıyla "işletilmesi", emekli maaşlarının düşürülmesi vb., işçi sınıfına reform adıyla dayatılmaya çalışılmaktadır.

Tüm bu hak gasplarına sessiz kalmayan işçiler, emekçiler, emekliler ve öğrenciler SSGSS'ye karşı 14 Mart'ta tepe noktasına ulaşan bir dizi eylem gerçekleştirdiler. Sendikaların ve meslek örgütlerinin oluşturduğu Emek Platformu'nun bu ortak eylem gününde, Türkiye'nin dört bir tarafında örgütlü işçilerin aktif katılımıyla iş bırakma eylemi yapıldı. Özellikle sağlık alanındaki emekçilerin yoğun katılımı dikkat çekti. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nden başlayan yürüyüşe hastane odalarının, ev ve işyerlerinin pencerelerinden destek veren insanların görüntüsü, demiryolu işçilerinin iş bırakma eylemine tren yolcularının verdiği destek gün boyu ekranlarda gösterildi. Kitlesele ve coşkulu geçen eylemler emekçilerin de özgüvenini artırdı. İşçi sınıfının bu kımıldanışı bile burjuvazinin yüreğine korku saldı ve daha dün emekçileri "yalancılık"la itham eden başbakan yasayı tekrardan görüşmek üzere geri çekmek zorunda kaldı.

Tüm bu eylemler işçi sınıfı için yalnızca bir başlangıçtır. Türkiye uluslararası rekabette basamakları hızla tırmanmasına karşın, bu durum içeride (o çok sevdikleri lafla) bir "huzur ortamı"nın inşasını mümkün kılmayacaktır. Kapitalistler arası rekabet işçiler pahasına ilerletilebilir. Emperyalizm çağında görece rahat dönemler pazarların sınırlı niteliğinden ötürü çok geçmeden gerilemeye yol açar. Bugün gündemdeki birçok siyasal karışıklık bunun habercisidir. Önümüzdeki süreçte işçi sınıfı er ya da geç bu gelişmelere kendi sınıfsal tavrıyla daha sağlam yanıtlar verecektir.

İşçi Hareketinin Güncel ve Teorik Meseleleri

Komünist telaşıyla çölde vaha görüyor olmayalım? Yılların verdiği sessizlik, sessizliğin getirdiği mahcubiyet ve beklentiler bizi çabuk genellemelere itiyor olmasın? İşçi sınıfı devrimcileri değil de, belki de küçük burjuva devrimcileri haklıdır: "Bu grevler sendikalı 'aristokrat' işçilerin başının altından çıkıyor; sendika bürokrasisi devletle pazarlığında dönem dönem yaptığı gibi işçileri birkaç kez alana sürüklüyor, hepsi bundan ibaret!" Bu görüşler yalnızca radikal küçük burjuva devrimcilerinin değil, gerici burjuvaların da görüşleri olduğundan iyimserliğimizin ve beklentilerimizin arkasındaki nedenleri açmakta ve bu bağlamda işçi hareketinin bazı güncel ve teorik meselelerine yakından bakmakta yarar var.

Türkiye işçi sınıfı, Avrupa ülkelerindeki sınıf kardeşlerinin aksine yaş bakımından oldukça gençtir. Bugün Türkiye nüfusunun yarısından çoğu 26-27 yaşın altındadır. En kötümser sosyologlar bile bu durumun 2040 yılına kadar değişebileceğini iddia edemiyorlar. Oysa Avrupa burjuvazisi böyle bir olanaktan yoksundur. Avrupa ülkelerinde Türkiye nüfusuyla kıyaslanmayacak derecede yaşlı bir nüfus var. Bu nedenle uyanık Avrupa burjuvazisi zamanında ağır bir sömürüye tabi tutarak iflahını kestiği emeklileri şimdi nereye koyacağını bilemiyor ve bu noktada aklına eskiçağdaki insanların yöntemleri geliyor. Böylece Marksizmin önderlerinin *Komünist Manifesto*'da dikkat çektikleri bir görüş, kapitalizmde geçmişin bugüne egemen olduğu görüşü başka bir açıdan daha kanıtlanıyor.

Tarih, ya da daha doğru bir tabirle, yazılı tarih geçmişin yavan bir şekilde tekrarı değil, insanlığın verili süreçte geliştirdiği çeşitli araçlara uygun olarak farklılaşmış bir tekrardır. İyi bir tarihci tarihin farklı egemen sınıfları ve onların eylemleri arasında birçok çarpıcı benzerlik bulabilir. Marx ve Engels'e göre bunun özünde sınıf karşıtlıklarının devam ediyor olması vardır: "Günümüze kadarki tüm toplum tarihi, değişik çağlarda değişik biçimler gösteren karşıtlıklar, yani sınıf karşıtlıkları temelinde gelişmiştir. Ama hangi biçimi almış olursa olsun, toplumun bir kesiminin öteki kesim tarafından sömürülmesi tüm geçmiş çağlarda ortak olan bir olgudur. O halde tüm çeşitliliklere ve

farklılıklara karşın geçmiş çağların toplumsal bilincinin ancak sınıf karşıtlıkları toptan yok olunca tam olarak çözülebilecek belli ortak biçimler ya da genel fikirler içinde hareket etmesine hiç şaşmamalı.” (a.g.e., s. 140)

Bu adımlardan birisi de miadını doldurmuş egemen sınıfın, tarihin eskimiş görüşlerinden ve inanışlarından medet ummasıdır. Bu konuda yalnızca bilim ve felsefe alanına bile bakmak yeterlidir. Fakat geçmişin canlandırılması isteği bu kadarıyla sınırlı değildir. Burjuvazi bugün çoğu tırpanlanmış olsa da, zamanında verdikleri mücadeleler sayesinde birçok hak elde etmiş olan emekli işçileri ne yapacağını bilemiyor. Bu noktada yaşlı ebeveynlerini yakan ya da öldüren eskiçağ insanlarının mucizevî yöntemi Avrupa burjuvazisine tek çıkar yol olarak görünüyor ve bunu da neoliberal saldırılarla gerçekleştiriyor. Özellikle de son on yılda emeklilerin mücadelesi ve emekli haklarına yönelik yoğun saldırılar bu çerçeveye oturuyor.

Oysa Türkiye işgücü pazarı tam tersi bir tablo sunuyor. Çoğunluğu yirmili yaşlarda olan ve 1980 sonrasında Türkiye ekonomisindeki yapısal dönüşümle birlikte giderek vasıf kazanan işçi sınıfı, meseleye sömürü oranı üzerinden yaklaşan burjuvazi için bulunmaz bir nimettir. Ama soruna bir de kendi sınıfımızın cephesinden bakacak olursak, bu durum gerekli şartlar oluştuğu takdirde Türkiye’deki genç proletaryanın dünya işçi sınıfı mücadelesinde başı çekebileceğinin bir işaretidir.

1980 sonrasında Türkiye işçi sınıfının eğitim düzeyi ve vasıflı işçi sayısı arttı. Bu temelde, burjuvazi kârına kâr ekledi. Fakat bu gelişim meselenin yalnızca tek bir yönüdür. Kapitalizmin derinlemesine gelişiminin maddi yaşamdaki ve işçi sınıfının bilincindeki yansımaları çok farklı olmuştur.

Öncesinde sınırlı sayıda üniversiteye sahip olan Türk burjuvazisi ’80 sonrasında üniversite sayısını artırdı ve üniversite olgusunu da üniversite sınavlarını da toplumsal bir paranoya haline getirdi. “Okuyarak kendini kurtarma” ve “yavan bir işçi olmaktan kurtulma” anlayışında cisimleşen küçük burjuva ideolojisini işçi ve emekçi çocuklarının ve belki de en az onun kadar önemlisi bizatihi işçi ve emekçilerin zihnine soktu. Kapitalizmin yurtiçindeki gelişimiyle birlikte sınıflar arasındaki kutuplaşmanın artması ve ülke nüfusunun proleterleşmesi doğrudan bir yansımayla proleter ideolojisinin gelişmesine değil, diğer birçok nedenle de birleşerek bu küçük burjuva ideolojisinin ve sınıf atlama hayallerinin güçlenmesine yol açtı. İlköğretimden başlayarak gerçekleştirilen (Anadolu lisesi, süper lise, düz lise, kolej şeklindeki) sınıfsal farklılaşma, eğitimin gittikçe daha da paralı hale gelmesi ve dersane sayısındaki artış vb., kapitalist sistemdeki diğer eşitsizliklerle birleşince sınıf atlama hevesini büyük bir kesim için hayalden öteye götüremedi. Üniversite kazanıp boş hayallerini en az dört sene daha yaşatma olanağı bulan azınlığı bir kenara bırakacak olursak, bu durum üniversite hayalleri dünyasından doğrudan çalışma yaşamına atılan genç işçi kitlelerde muazzam bir hayal kırıklığı yarattı, yaratmaya da devam ediyor.

Sınıfın önemli bir kesiminin psikolojisini anlamak açısından bu husus oldukça önemlidir. Sınıf hareketindeki durgunluğu yalnızca üzerinden otuz yıl geçmiş olan 12 Eylül faşizminin doğrudan etkisiyle açıklamak yetersizdir ve dahası yanlıştır. 12 Eylül faşizmi belirli bir misyon için geldi. Öncelikli hedefi militan işçi hareketini dağıtmak, işçi sınıfını bölüp parçalamak ve ekonomide yapısal dönüşüm arayan burjuvazinin, en somut ifadesini 24 Ocak kararlarında bulan programını uygulamaktır. İlk iki hedefini gerçekleştirmiş olması sınıf hareketindeki durgunluğu tek başına bunlarla açıklayabileceğimiz anlamına gelmez. Bugün faşizmin dolaylı veya belki de daha doğru bir tabirle uzun vadede beliren etkilerini göz önünde bulundurmamak daha anlamlıdır, zira ekonomik ilişkilerdeki köklü dönüşüm toplumsal ilişkilerde de birçok değişikliğe yol açmıştır.

Değindiği üzere, bu değişimin başlıca örneklerinden birisi sınıf atlama hayallerinin boş çıkmasıyla işçi adaylarının yaşadığı hüsrandır. Proleter ailelerden gelen sınavzedeler açısından hayal kırıklığının özü elbette sınavı kazanamayıp “sıradan işçi” olmaktır. Öncesinde kurulan hayaller ne kadar büyükse, kazanılamayan sınav sonrasında tanışılan ağır çalışma koşulları veya daha beteri işsizlik de o kadar ağır etkide bulunmaktadır.

Bunun elbette yeni bir durum olduğu söylenemez. Ortalama bir işçi, çocuğunun kendisi gibi ağır koşullar altında çalışmasını istemez, daha iyi koşullarda çalışmasını ister ve bu hayalini de çocuklarına yansıtır. Burada yeni olan bu hayalin genelleşmiş olması ve aynı zamanda “kurtuluşun adresi” olarak gösterilen üniversitelerin bu denli pazarlanması sonucunda, gerçek olabileceği inancının güçlenmiş olmasıdır. Elbette üniversite mezunlarının yarısının işsiz geziyor olması, diğer yarısının okuduğu bölümle alakasız işlerde çalışması, toplumun en yoksul yüzde yirmilik kesiminden üniversitelerde tek bir kişinin bile olmaması gibi etkenler bu hayallerin etkisini her geçen gün azaltıyor. Fakat bu olgunun kabaca son onbeş yıla damgasını vurduğunu da reddedemeyiz.

Öte yandan üniversite sınavı, sınava giren gençler arasında adeta hiçlikten çıkıp gelen çok keskin bir bölünmeye ya da farklılaşmaya yol açıyor. Kazanamayanlar, doğrudan iş hayatına atılmaları ve vasıfsız emek sayılmalarından ötürü çoğunlukla rağbet görmeyen işlerde istihdam edilmeleri gibi nedenlerle; kazanan ve üniversite (yani “kafa emeği”) yolunu tutan arkadaşlarıyla zamansal ve mekânsal bir farklılaşma yaşıyorlar. Keza kazanamayanların yeni nesnellikleri (vasıfsız işçi) ile öznel beklentileri arasındaki uçurum da, görünüşte imrenilecek bir hayata atılan diğer emekçi çocuklarıyla aralarındaki farklılaşmayı keskinleştiriyor.

Bu nedenle birçok yeni işçi çalışma hayatına büyük hayal kırıklıkları ve bilinç yanılsamalarıyla atılıyor. Birkaç kuşaktır işçi olmanın getireceği (başlangıç düzeyinde de olsa) bir sınıf bilinci yerine, sınıfsal konumundan bütünsel anlamda bir rahatsızlık duymasına, kendi yaşam tarzına “tepeden” bakmasına yol açıyor. Elbette bu rahatsızlığın mekanik biçimde tek bir sonucu olamaz. Genç proleter kitlelerin toplumdaki duydukları rahatsızlığın otomatik bir şekilde devrimci mücadeleye dönüşmesini beklemek yanlıştır. Bu süreçte mücadelenin verili durumu, sınıflar arası güç dengesi, işçilerin kendi öznel koşulları vb. gibi birçok etken rol oynar. Ama belki de hepsinden önemlisi devrimci bir önderliğin müdahalesidir. Devrimci bir önderliğin olmaması geride kalan süreçte işçi sınıfının içindeki potansiyel muhalefetin devrimci mücadeleye dönüşmesini engellemiştir. Bunun öznel olduğu kadar nesnel nedenleri de bulunuyor.

Sınıf atlama hayallerinin ardından bir çırpıda proleterleşen genç işçilerin toplumsal rahatsızlığı komünist harekete de etki etmiştir. Daha dün yan yana olduğu kendi sınıfından kişilerle yolları ayrılan genç işçilerin devrimcilere (“okumuşlara”) karşı bir tepki göstermesi, güvensizlik duyması normaldir. Neticede beklenmedik bir şekilde proleterleşen genç bir işçi, kendisiyle ilişkiye geçen üniversite mezunu ya da öğrencisi komünisti onun yerini almış hazır yiyici biri olarak görebiliyor ve bu nedenle ilişki kurmaya çalışan komünistlere şüpheyle yaklaşabiliyor.

Elbette burada karamsarlık gerektirecek bir durum yoktur. İşçi sınıfı devrimcileri açısından aşılmaz engeller olamaz. Belirtilen bu ilişki gözle görülen ya da görülmeyen sayısız etkenden yalnızca biridir ve asli belirleyiciliği olduğunu söylemek de doğru değildir. Burada gerçekten belirleyici olan öznel etken, elbette, devrimci harekete egemen olan yanlış fikirler, ideoloji ve örgütlenme tarzıdır. Fakat bahsedilen kopukluğun bir etken olduğu da yadsınamaz. Sorunun en basit çözümü ise, öğrencilerin grev ve direnişlere, ya da genel olarak işçilere “öğrenci” kimliğiyle değil, birer yetişkin devrimci olarak gitmeleridir. Bu da öncesinde verilecek devrimci eğitimle olur.

Öte yandan bu gerilimli ilişki Türkiye işçi hareketine özgü bir durum değildir, aksine farklı biçimler altında ortaya çıksa da komünist mücadele tarihinin temel sorunlarından biri olmuştur. İşçi hareketiyle aydınlar arasındaki ilişki sorunu komünist hareketin tarihinde her zaman önemli bir yer tutmuştur. İşçi sınıfının devrimci önderlerinin tarih boyunca, *genellikle*, kendi sınıfına ihanet ederek işçi sınıfı saflarına katılan küçük burjuva, hattâ burjuva kesimler arasından, ya da işçi sınıfı içinde durumu görece iyi kesimler arasından çıktığını görüyoruz. Fakat bu tarihsel gerçeklik komünist görüşlerin işçi sınıfına yabancı olduğu, onun varlık koşullarıyla bağı bulunmadığı ve dolayısıyla bu görüşlere ulaşmak isteyen işçilerin yoğun çaba harcamaları ve bu uğurda kendi kimliklerini terk etmeleri gerektiği anlamına gelmez. Hayır! Aksine, bunu yapması gereken tam da devrimcileşme sürecinde kendi sınıfsal kimliğine ihanet eden, ihanet etmekten başka çaresi olmayan ve ancak bu

şekilde aydın konumundan çıkıp, bir komünist militan haline gelen (proleter kökenli olmayan) devrimcilerdir.

İşçi sınıfı uzun tarihi boyunca belki de cesur Blanqui başta olmak üzere birçok işçi kökenli komünist önder ya da komünist çıkarmıştır. Fakat bu fikirlerin öncüsü sıfatıyla taşıyıcı güç genellikle küçük burjuva (ve bahsedilen diğer) aydınlar olmuştur. Onlar kendi geçmişleriyle, kendi varoluş biçimleriyle köklü bir hesaplaşmaya girerek, bu nesnel bağlarını kopararak komünistleşmişlerdir. Gelişimi ve kısıtlı boş zamanı nedeniyle bu fikirlerle tanışması güç olan işçilerin aksine, aydınların *düşünce bazında* komünist ideolojiyi benimsemeleri daha kolay görünse de, komünist ideolojiyi bir yaşam tarzı, bir kişilik meselesi ve kendini var etme biçimi olarak görmeyip, bir fikir akımı düzeyine indirgemeleri ve bu şekilde algılamaları da çok sık görülen bir durumdur.

Bu kesimlerin rahatlığı insanlığın düşünce birikimine daha kolay erişme olanaklarından gelir. Bilimsel sosyalizm ideolojisi, yani devrimci Marksizm insanlığın bilgi birikiminin en ileri aşamasıdır. Bu düşünce bütünüün üretilmesi (ve elbette sonradan yeniden üretilmesi) ancak bilimsel sosyalizmin ortaya çıktığı dönemdeki bilimin ve bilginin özümsemesi ve diyalektik olarak aşılmasıyla mümkündür. Bugün olduğu gibi o gün de çok ağır şartlarda çalışan ve hepsinden önemlisi henüz genelleşmiş (burjuva) eğitim olanağına da sahip olmayan işçi sınıfının, *kendi yaşam koşullarından doğan* bu ideolojiyi üretmesi ve sistemli hale getirmesi mümkün değildir. Nitekim birçok farklılığa ve ilerlemeye karşın bugün de genel anlamda mümkün değildir.

İşçi sınıfının ideolojisinin üretimi ve yeniden-üretimi aydınlarla işçiler arasında sıkı ama *eşit-olmayan* bir işbirliğini gerektirir. Bu işbirliği eşit değildir, zira taraflardan birinin (aydınların) ek bir karşılık beklemeden “fedakârlık” yapması (bu sözün ne kadar doğru olduğu elbette tartışmaya açıktır) ve kendisini baştan aşağı dönüştürmesi gerekir. İşçilerin mücadeleye girmek için sınıfsal bir dönüşüm yaşamaları gerekmez, bilinçlenmeleri ve bunu kendi yaşam koşullarına uygulamaları yeterlidir. Elbette işçiler açısından da devrimleşme ya da komünistleşme süreci köklü ve olağanüstü bir dönüşümü ifade eder, ama sınıfsal bir dönüşüm yaşamaları gereken aydınların durumuyla karşılaştığımızda, işçilerin aslında *niteliksel değil, niceliksel* bir dönüşüm yaşamaları gerektiği görülür. Oysa farklı sınıfsal kökenlerden gelen aydınların niteliksel bir dönüşüm yaşamaları gerekir. Kuşkusuz işçiler açısından da köklü dönüşümler söz konusudur, fakat aydınların dönüşümüyle karşılaştırarak ele aldığımızda farklılığın göze çarpmaması mümkün değildir.

En basitinden, bir küçük burjuva ya da burjuvanın kendi sınıfıyla hesabını kesmesi, bu yaşam tarzıyla olan bağlarını hem maddi hem de manevi düzeyde koparması gerekir. Mesela Engels bunu yapmıştır ve tam da bunu yaparak Marksizmin kurucularından biri olmuştur. İşçi sınıfının parçası olmaktan imtina eden, bunu küçük gören birinin “komünist” sıfatıyla işçilere bilinç taşıması kadar abes bir durum olamaz. Çok basit bir örnekle, kendi geçmişiyle nesnel bağlarını koparmayan birinin ilişki kurduğu işçiye sınıf atlama hayallerinden kurtulup devrimci mücadele yoluna katılması gerektiğini söylemesi çelişkili ve bürokrata bir tavır olur.[1]

Fakat sonuçta bu işbirliği ilk baştaki ayrımları ortadan kaldırır. İster işçi kökenden ister aydın kökenden gelsin, kişi proletaryanın devrimci fikirlerini benimseyip hayatında gerekli dönüşümleri kararlılıkla ve samimiyetle gerçekleştirmeye başladığı andan itibaren artık bir komünisttir. Ve unutmamak gerekir ki komünistlik işçi sınıfından ayrı, müstakil bir kimlik değildir, aksine *Manifesto*’da belirtildiği üzere, komünistler işçi hareketinin “en ileri ve en kararlı kesimidir.” (s. 132)

Bu gerçeğin üstünü örterek işçilerle komünistler arasına düşmanlık tohumları ekmek, işçi sınıfının kurtuluşunun azılı düşmanları olan burjuva ideologlarının her zaman başlıca kozlarından biri olmuştur. Bu yaklaşım, özünde, işçi sınıfı ve diğer emekçilerin bilgiyle buluşmalarından ve elbette bilinçli bir şekilde mücadeleye atılmalarından duyulan nefret ve korkunun ifadesidir. Devrimci hareketin zenginleşmesine, gelişmesine, büyümesine dur diyebilmek için devreye sokulan bu görüşlere karşı kararlı bir duruş sergilemek zaruridir. Bunun için de *ne olursa olsun* sorunun özünden uzaklaşmadan, somut-pratik yanıtlar peşinde koşmak en garanti yoldur.

Sorunun özünü net bir şekilde koymak ve bu özden ayrılmadan tartışmak gerekir: İşçi ve emekçilerin bilgiyle ve özel olarak da kendi sınıfsal çıkarlarını ifade eden bilgi ve deneyimlerle buluşmaları zorunluysa (ki öyledir), yaklaşık 200 yıllık yönetimi döneminde emekçi kitlelerin söz konusu bilgiyle buluşmasını sağlayamamış kapitalist toplumda bunun somut-pratik yolu nedir? Diğer bütün sorular ve sorunlar bu zorunluluğa tabi olmalıdır. İşçilerle komünistlerin buluşmalarına çeşitli gerekçelerle karşı çıkanlar öncelikle alternatif *yol* olarak ne önerdiklerini ortaya koymalıdır. Ancak bundan sonra anlamlı bir tartışmanın önü açılabilir. Ama şunu baştan belirtmekte yarar var, ne dün ne de bugün yukarıda dile getirilen Leninist ilkelere anlamlı bir alternatif sunulmuştur.

Bu çerçevede Türkiye işçi sınıfı hareketinde gözlediğimiz bu ilişkinin (ya da ilişki kopukluğunun) genele ait potansiyel bir durumun özeldeki yansıması olduğunu ve –tekrar altını çizelim– aşılmaz bir engel oluşturmadığını söyleyebiliriz. Zira esas belirleyici olan doğru fikirler ve doğru fikirleri cisimleştirmiş komünistlerin müdahalesidir. Yani Türkiye’de mücadelenin bu zamana kadar diplerde seyrediyor olmasında bu ilişkinin niteliği de bir etken olmakla birlikte, esas öznel neden komünist hareketin kendi ideolojik yetersizliği ve özünde Stalinizmin hâkimiyetidir.

Peki, bugün ne değişti, ne değişiyor? Sınıf hareketindeki genel kıpırdanmanın arkasında ne var?

İşçi sınıfından ve onun kurtuluşu olan sosyalizmden umudunu kesmiş inançsızların dile getirdikleri iddiaların aksine, ne işçi sınıfı ne de onun devrimci ideolojisi olan Marksist sosyalizm anlayışı (“geleneksel Marksizm”) çökmüştür. SSCB ile birlikte çöken, Marksizmin tahtına ve haklı itibarına göz diken, bunu temsilcisi olduğu bürokrasinin ve onun diktatörlüğünün bekası adına gasp eden Stalinizmdir ve Stalinizm genel kanının aksine Marksizmin bir kolu ya da çeşidi değil, alenen inkârdır. Bu gerçeğe yüzleşmek istemeyen, SSCB’nin (“sosyalizm”in) çöküşünü geçiştiren ya da Marksizme aykırı öznel nedenlerle (“Kruşçev revizyonizm yaptı, Brejnev ihanet etti, Gorbaçov sattı” vs.) açıklamaya çalışan bir anlayışın ne geçmişi (yirminci yüzyılı) ne de ufuktaki büyük enternasyonal işçi mücadelelerini anlaması mümkündür.

SSCB’de çöken işçi devleti ya da sosyalizm değil, Lenin’in ölümüyle başlayan ve 1936 “mahkemeleri” (kitleli temizlik operasyonu) ile mutlak iktidarını gösteren Stalinist karşıdevrimin kurduğu totaliter-bürokratik diktatörlüktür. Daha farklı bir açıdan ele almakla birlikte, SSCB’nin dinamiklerini derinlemesine analiz ederek sağlıklı bir işçi devleti olmadığı görüşünü devrimci teorinin gündemine sokan ve sosyalizm düşüncesinin karanlığa gömülmesine izin vermeyen ilk komünist Troçki’dir. Ve yalnızca bu niteliği bile bizlerin Troçki’nin takipçisi olması için yeterlidir. Fakat Troçki SSCB konusundaki eleştirel görüşlerini daha fazla ilerletip kendi mantıksal sonuçlarına vardırımadan Stalin tarafından öldürülmüştür. Yine de onun yaktığı ışık, takipçisi olan ya da olmayan birçok düşünürü yol göstermiştir. İkinci Dünya Savaşı öncesinde ve hemen sonrasında pek çok yazar SSCB’de ortaya çıkan bu yeni sınıfa dair görüşlerini dile getirmiş ve Sovyet bürokrasisini Asyatik toplumlardaki devlet bürokrasisiyle ilişkisi içinde değerlendirerek kolektif bir egemen (sömürücü) sınıf olduğu tespitinde bulunmuştur. Oysa Bolşevik Devrimi’nin haklı itibarından yararlanmak isteyen SSCB’deki Stalinist bürokrasi kendisini sosyalist bir rejim olarak tanıtmış ve elindeki sınırsız olanaklarla bu fikirlerini yaymayı başarmıştır. Fakat konunun yazıyla ilişkili kısmına dönecek olursak, SSCB’nin çöküşüyle tarihe gömülen ne bilimsel sosyalizm düşüncesi ne de işçi sınıfının meşru tarihsel mücadelesidir.

Ne var ki kitlelerin bilincinde sosyalizm düşüncesinin SSCB ve benzeri baskıcı devletlerle özdeşleşmiş olması nedeniyle, sözde “sosyalist” ülkelerin çöküşüyle doğan enkazın altında tüm işçi hareketi kaldı. Örgütsüzlüğün ve dağınıklığın hüküm sürdüğü bu yıllara burjuvazinin yoğun ideolojik bombardımanı da eklenince sınıf hareketinin iyice beli büküldü, mücadeleden yana umutsuzluk arttı, toplumu dönüştürecek “yeni” dinamikler arayışı hızlandı. Fakat uzun vadede tarihin mezara gömdüğü işçi sınıfı değil, karşıdevrimci görüşler oldu. Enternasyonal bir sınıf olan proletarya dünyanın her ülkesinde sarsılmış olsa da hâlâ dimdik ayakta olduğunu gösterdi.

Muazzam bir eşitsizliğin olduğu kapitalist toplumda ezilen proletaryanın düzenden yana huzursuzluk duymaması ve bunu çeşitli şekillerde dışa vurmaması mümkün değildir. Başka bir deyişle, *işçi sınıfı mücadelesinin kalıcılığının garantisidir kapitalizmin kendisidir*. Kapitalist toplum krizleriyle ve dayattığı insanlık dışı koşullarla, son tahlilde, mücadele etmekten başka çare bırakmaz. İçinde yaşadığımız düzende ezenlerle ezilenler arasındaki uçurum tarihte en ileri seviyesine ulaşmıştır. Böyle bir toplumda ezenlerin ezilenlere sonsuza dek huzur yüzü göstermesi beklenemez. Fakat aynı nedenle, yani tam da sınıflar arasında bu denli keskin bir kutuplaşma olduğu için, egemen sınıf burjuvazi, işçi sınıfının potansiyel başkaldırıların önüne geçebilecek birçok araca da sahiptir. Bunların arasında mücadeleyi daha doğmadan bastırabilecek nitelikte araçlar olduğu gibi, devam eden mücadeleleri bastırarak araçlar da vardır, yani zor yöntemlerinin yanı sıra ideolojik araçlar yoluyla ikna yöntemi de vardır. Bu nedenle büyük mücadeleler kadar kısa ya da uzun süreli durgunluk dönemleri de proleter davasının ayrılmaz bir parçasıdır. Dahası işçi sınıfının çoğunluğunun sürekli bir eylemlilik içinde bulunmasını beklemek de yanlıştır. Er ya da geç hedefe varmayan, sürekli yerinde sayan bir mücadele olamaz. Her mücadele nihayetinde açık ya da üstü örtülü bir zaferle ya da yenilgiyle sonlanmak zorundadır.

Tüm bunlar mücadelenin döngüsel bir seyir izleyeceğine işaret eder. Tarihsel açıdan bakıldığında durgunluk dönemleri (düz bir çizgi halinde olmasa da) devrimci mücadeleler dönemini takip eder. Aynı şekilde hedefe ulaşmayan devrimci mücadeleler dönemi de bir durgunluk döneminin önünü açar. Durgunluk dönemleri işçi sınıfının kabuğuna çekildiği, işyerinde, sokakta, hayatın çeşitli alanlarında maruz kaldığı haksızlıkları ve yaşadığı sorunları içine atıp biriktirdiği dönemlerdir. Troçki'nin tabiriyle, bunlar devrimin moleküler süreçleridir. Devrim köstebeğinin yeraltına çekildiği bu dönemler işçi sınıfı devrimcileri açısından mücadelenin artık olanaksız olduğuna değil, tekrardan yükselecek mücadeleye kadar sabırla hazırlanmak gerektiğine işaret eder. Böylesi dönemlerde kurulacak mütevazı ama sıkı bağlarla gelecekteki mücadelelerin zeminini döşemek gerekir.

Bugünkü mücadeleler bu tarihsel arkaplanda gerçekleşiyor. Kapitalist ekonomi dünya çapında müthiş bir krizin içine girdi. Bunun kökeninde konjonktürel etkenler değil, kapitalizmin tarihsel miadını doldurmuş olması, üretici güçleri artık potansiyellerine uygun şekilde ilerletemiyor olması yatıyor.

Diğer birçok alanda olduğu gibi ekonomik alanda da uluslar arasında eşitsizlikler yaratan kapitalizmin, geç gelişen kapitalist ülkelerdeki ekonomik atılımına bakarak Marksizmin bu tezinin (kapitalizmin çöküş çağına girdiği tezinin) çürüdüğünü düşünmek yanlış olur. Kapitalizmin çıkışsızlığının kökeninde üretici güçlerin gelişimiyle üretim biçimi arasındaki çelişki vardır, yani üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet ve ulus-devlet sistemi insanlığın üretici güçlerine dar gelmektedir. Üretici güçler geçmişte kendisini geliştiren ulus-devletin sınırlarını çoktan aşmıştır, fakat kapitalist sistem onu ulus-devlet sınırlarına hapsedmeye çalışmaktadır. Farklı sermaye kesimlerini ifade eden ulus-devletler eskisine nazaran daha ulus-ötesi bir hal almış olsa da, ilişkinin özü değişmeden kalmıştır. Bu ulus-devletler arasındaki eşitsiz gelişimin bir ürünü olarak geç gelişen uluslar ekonomik açıdan büyük ilerlemeler kaydetmeler de, üretim araçlarının gelişimi sorununu geniş anlamda anlamak gerekir.

Bundan birkaç yüzyıl önce üretim araçlarını büyük sıçramalarla geliştiren kapitalist sistem bugün böyle bir güçten yoksundur. Kapitalist sistem geçmişte fevkalade devrimci bir rol oynadı. İnsanlığa sanayi ve teknolojiyi armağan eden kapitalizm üretimde gerçek bir devrim yarattı ve insanlığın o zamana kadarki gelişimini birkaç yüzyıl içinde yakalamakla kalmadı, misli misli geride bıraktı. Fakat bu sıçramalı gelişim dönemi geride kaldı. Bugün tek tek ulus-devletlere ve onların içinde de en hızlı gelişenlere bakmak yerine oluşturdukları dünya sistemine bakarak değerlendirme yaptığımızda, üretim araçlarında sınırlı bir gelişimin olduğunu, daha doğrusu kapitalizmin üretim araçlarını geçmişteki gibi ilerletemediğini ve bu ilerlemelere gerilemelerin, daha büyük çöküşlerin eşlik ettiğini görürüz.

Kapitalist ekonomi organik bir bütün oluşturur, bir ya da birkaç parçasını bütünden kopararak değerlendirmek yanlıştır. Burada devrim sorununu ele alırken düşülen yanlışlığın bir benzerini

görüyoruz. Proleter devrimini ya da başka bir adla sosyalist devrimi sosyalizmin kategorileriyle değil, yıkmaya çalıştığı sistemin kategorileriyle anlamaya ve sorunları çözmeye çalışmak, örneğin “1920’lerde Türkiye’de sosyalist devrim olur muydu?” sorusunu tek bir ulus-devletin sınırları içine bakarak anlama sonucunu doğurur. Oysa sosyalist devrimi kapitalizmin kategorileriyle (ulus-devlet, ulusal gelişim) değil sosyalizmin kategorileriyle (dünya sistemi, dünya devrimi) anlamak gerekir. Öz (kapitalizm altında oluşan organik dünya sistemi, üretimin toplumsallaşması) ile biçim (deli gömleği mahiyetindeki kapitalist ulus-devlet) arasında biçime öncelik vermek yanlıştır. Biçim elbette önemlidir, ama esas belirleyici değildir. Kapitalist üretim biçimini üretim araçlarının maddi gelişiminden daha öne koyduğumuz takdirde kapitalizmi kapitalizmin koyduğu sınırlar dâhilinde devirmeye çalışmak gibi umutsuz bir çabanın içine girmiş oluruz.

Aynı yöntem kapitalizmin artık üretim araçlarını geliştiremediği tespiti için de geçerli olmalıdır. Öncelikle, bu tezi mutlak bir durma noktası ya da istikrarlı bir gerileme şeklinde almak yanlış olur. Tarihsel tespitleri kendi bireysel yaşam süreleri dâhilinde anlamaya çalışanlar tarihsel gelişmelerin zaman kıstasını birkaç yılla ya da on yıllarla sınırlasalar da, bu noktada ufukumuzu daha geniş tutmakta yarar var. Kapitalizmin dünyaya gözlerini açması yüzyıllar almıştır. Can çekişen kapitalizmin yerini alacak sınıfsız toplum da, dünden bugüne uzanan mücadeleleri ve çabaları da dikkate alarak söylersek, yine tarihsel bağlamda hükmünü icra edecektir. Kapitalizmin üretim araçlarını istikrarlı bir şekilde geriletmediği açıktır, ama görmek isteyen gözler için örneğin İkinci Dünya Savaşı’ndaki yıkımın Marksizmin bu tespitini yeterince doğruladığı da açık olmalıdır. Dahası üretim araçlarının gelişimini yalnızca geçmişle kıyaslayarak değerlendiremeyiz. Bugün üretim araçlarının sosyalist toplumda, yani toplumun kolektif mülkiyeti altında toplumun ihtiyaçları uyarınca, merkezî-planlı bir üretime göre düzenleneceği bir sistemde kaydedeceği sıçramalı gelişim –üretimin birkaç basit işleme indirgeneceği tam otomasyon ve bununla birlikte çalışmayı bir zorunluluk olmaktan çıkartacak ve insanların ihtiyaçlarından katbekat daha fazlasını alabilmelerini sağlayacak olan bir gelişimdir bu– düşünülüğünde, mevcut kıt gelişimin tarihsel açıdan meşruiyete sahip olmadığı anlaşılır.

Tarihsel sınırlarına dayanmış olan kapitalist sistem, uzun süredir ertelediği krizi artık engelleyemez hale geldi. Dünya ekonomisinin başını çeken ABD ekonomisi alarm zilleri çalıyor. Tüketici kredileriyle yapay olarak pazarı genişleten Amerikan ekonomisi nihayet beklenen duvara çarptı. Modern çağın yenilmez denemeli gücü geçmiştekinin aksine büyük bir borç batağının içinde debeleniyor. Amerika’daki birçok iktisatçı mevcut durumu 1929 Büyük Buhranı öncesindeki döneme benzetiyor. “Amerikan Rüyası”nı bitiren büyük buhran Amerika’da Troçkist kadroların da aktif rol oynadıkları işçi sınıfının militan mücadelelerinin önünü açmıştı. Ekonomi geriledikçe üretim sektöründe işten çıkartmalar hızlandı. Dünyadaki yükselen ekonomilerin ihracat rakamlarını üst seviyelerde tutan Amerikalı tüketicilerin yapay alım gücü düşünce, dünya ekonomisindeki eski işleyiş de son bulacak. Krizin ABD ile sınırlı kalmayacağı, Türkiye de dâhil olmak üzere diğer önde gelen ülkelere sıçrayacağı bizzat IMF yetkililerinin ağzından dile getiriliyor. Bu nedenle Amerikan burjuvazisi siyasal önlemini almaya başladı. Kafasına esen her şeyi yapan bir diktatör yerine, yine burjuva sınıfının çıkarlarını savunacak ama bunu yaparken farklı kesimlerin ağzına birkaç parmak bal çalacak ya da çalacağını vaat edecek, radikal görünümlü bir “demokrat”ı başa geçirmeye karar verdi.

Marksizm tarihsel materyalizm felsefesi üzerine kuruludur. Buna göre toplumsal gelişmeleri belirleyen son tahlilde ekonomik ilişkilerdir. Bütün toplumsal yapı, siyasal üstyapı, aile, devlet, hukuk, görüşler, inanışlar vs. ekonomik temel üzerinde yükselir, yani bu yapıların kökeninde insanların kendilerini ertesi güne nasıl sağlam çıkardıkları sorunu vardır. Fakat bu iddia ekonominin bütünsel bir belirleyiciliği olduğu anlamına gelmez. Ekonominin belirleyiciliğini her zaman ilerlettiği ya da her zaman olumlu anlamda belirlediği şeklinde değil, daha geniş kapsamlı anlamak gerekir. Ekonominin kendisi bir üstyapı yaratır, ama bu üstyapının kendisi de belirli bir özerkliğe sahiptir. Üstyapı kurumları bir kez oluştuktan sonra kendilerini doğuran koşullar üzerinde etkide bulunur, onu dönüştürür ve aralarındaki ilişki karmaşıklaşır. Burada belirleyici olan, gerçek dönüşümleri yaratacak olan ekonomidir.

Ama bu durum bazı dönemlerde birinden birinin daha öne çıkmasını dışlamaz. Ekonomi son kertede belirlediği bu siyasal üstyapıyla karşılıklı bir etkileşim içinde var olur ve belirleyici etkisini tarihsel gelişim içinde hissettirir. Yani ekonomik ilişkilerin kendi içinde saklı, tarihsel gelişimin çok yönlü ilerleyişini yok sayan doğrudan sonuçları yoktur. Örneğin ekonomik temel üzerinde yükselen sınıf farklılıklarının doğurduğu sınıf savaşımı da özerk bir değişken olarak tarih üzerinde belirleyiciliğe sahiptir. Ekonomiden tümüyle bağımsız düşünmek mümkün olmasa da kendi dinamikleri olduğu da hesaba katılmalıdır. Ya da sınıf savaşımının doruk noktası olan proleter devrimine bakalım. Proleter devrimi, ekonominin en yoğunlaşmış biçimi olarak siyasetin ön plana çıkmasıdır. Neticede proletarya, Troçki'nin de üstüne basa basa belirttiği üzere, burjuvaziden farklı olarak önce siyasal üstyapıda değişikliğe gider. Fakat bunu ekonomiyle bağını kurmadan ele alamayız. Proletarya mülksüz bir sınıf olmasaydı bu siyasal yapı ön plana çıkıp bu denli etki yaratamazdı. Ekonomi kesin bir belirleyiciliğe sahiptir, ama dolaylı yoldan. Başka bir deyişle, ekonomi her zaman en üstün, en önemli öge değildir. Ama uzun vadede esas belirleyici olan ekonomik ilişkilerdir. Unutmamak gerekir ki başarılı bir proleter devrimi siyasal üstyapıda devrimci bir hamlede bulunduktan (iktidarı aldıktan) sonra, artık en önemli adım olarak mülksüzleştirilenleri mülksüzleştirmek, yani üretim ilişkilerini dönüştürmek zorundadır. Aksi takdirde o büyük siyasal eylemi tarihsel açıdan gerçek önemini kaybeder, karşı bir hamlenin mağduru olur. Esas yeni çağ ekonomideki bu dönüşümle başlayacaktır. Dolayısıyla ekonominin ne denli belirleyiciliğe sahip olduğu uzun vadede kendisini göstermiş olur.

Ekonomideki kötüleşmenin sınıf mücadelesini doğrudan ve tek bir şekilde etkileyeceği inancı bu diyalektik ilişkinin anlaşılmasından kaynaklanmaktadır. Ekonomik krizle birlikte sınıf mücadelesi yükselirken, ekonomik yükselişle birlikte mücadelenin dibe vuracağı, yani kitlelerin tepkilerinin hayat standartlarındaki düşüşle doğru orantılı olarak artacağı doğru değildir. Fakat ekonomik durumları gerileyen kitlelerin bu durumu uzunca bir süre sineye çekmeyecekleri de açıktır. Nitekim içinde bulunduğumuz dönemde dünya çapındaki ekonomik gerileme toplumsal alana da yansımış, işçi sınıfı rahatsızlığını kitlesel eylemlerle duyurmaya başlamıştır.

Latin Amerika ülkeleri zaten uzunca bir süredir devrimci mücadelelerle kaynıyor. Bu mücadelenin ateşi yakın dönemde Avrupa'ya da sıçradı. 2000'li yılların başından beri zaten kıpırdanma belirtilerinin olduğu Avrupa'da kapitalizm alarm zilleri çalıyor. Yukarıda Türkiye'deki sınıf hareketini incelerken yaptığımız gibi, yalnızca son yıldan birkaç örnek vermek gerekirse: 5 milyon nüfuslu Danimarka'da Ekim ayında 90 bin kişi başkentte parlamento binasının önünde sosyal haklara yönelik saldırıları protesto etmek için bir araya geldi. Üstelik bu eylem son bir buçuk yılda aynı büyüklükteki üçüncü eylemdi. Yine Ekim ayının sonlarına doğru İtalya'da yarım milyonu aşkın işçi Roma'da sözde sol ittifakın elindeki burjuva hükümeti ihtar etmek amacıyla son üç-dört yılın en büyük gösterisini düzenledi. Yunanistan'da Aralık ayında, seçimlerin üzerinden henüz üç ay geçmeden ülkede neredeyse tam katılımlı büyük bir genel grev düzenlendi. Ülkenin birçok bölgesinde sosyal güvenlik sistemine yönelik saldırıları protesto eden çeşitli sektörlerden yüzbinlerce emekçi sokaklara döküldü. Bu yazı yazıldığı sırada çöpçülerin de aralarında bulunduğu belediye işçilerinin grevi bir haftayı doldurmuştu. Yunanistan'da her yeri tonlarca pisliğin kaplamasının yakın olduğu söyleniyor. Yine dört gün önce, Avrupa Birliği'ne girince dertler bitecek masalıyla yıllarca uyutulmuş başka bir halk, Slovenya halkı, dört yılın sonunda vaatlerin herhangi birinin gerçekleştiğini göremeyince son iki yıldaki ikinci büyük kitlesel eylemini gerçekleştirdi. 2 milyonluk nüfusa sahip Slovenya'da 150 bine yakın işçi greve çıktı. (Keza aynı masalı dinleyen eski Doğu Bloğu ülkelerinden bir diğeri olan Romanya'da da bu ay içinde Dacia-Renault fabrikasındaki binlerce işçi greve çıktı.) Son olarak Avrupa'nın devi Almanya'nın da işçi hareketlerinden azade olmadığını belirtelim. Almanya 1990'lı yıllardan bu yana grev sayısının en yüksek olduğu yılı geride bıraktı. Grevde kaybedilen işgünü sayısının bir önceki yıla oranla yüzde 35 arttığı ve artışın bu yıl da devam edeceği kaydediliyor. Nitekim geçtiğimiz günlerde demiryolu işçilerinin 11 aylık mücadelesi ücret artışıyla sonlanırken, grev gömleğini daha üzerindeki ter kurumadan toplu taşıma ve hava yollarında çalışan işçiler devraldı.

Tüm bunlar dünya devriminin gelişimi açısından umut verici haberler olduğu gibi, ileri ülkelerdeki işçilerin kapitalizmle sorunlarını çözdükleri ve mücadele yürütmeyecekleri tezinin de gerçeklerden uzak olduğunu bir kez daha göstermektedir.

1980 sonrasında yaşadığı yapısal dönüşümle muazzam bir ilerleme kaydeden ve “Üçüncü Dünya ülkesi” konumundan gelişmekte olan yıldız ekonomilerden biri haline gelen Türkiye bu gelişimin bedelini de kaçınılmaz olarak ödeyecektir. İşçi sınıfının dizginsizce sömürülmesiyle elde edilen bu kalkınma Türkiye ekonomisinin uluslararası piyasalara bağımlılığını iyiden iyiye arttırmıştır. Dünya ekonomisindeki krizin Türkiye’yi doğrudan vuracağı ve bu konuda Türkiye’nin kırılğan bir yapıya sahip olduğu burjuvazi tarafından da açıkça dile getiriliyor. Yine egemen sınıf içinden başka bir kesim de, dış dalgalanmalara gerek kalmadan mevcut bütçe açığıyla birkaç seneye krizin kapıda olduğu yorumunda bulunuyorlar. Her halükârda Türk burjuvazisini rahat yarınlar beklemiyor.

Dünya çapındaki ekonomik gerileme ülke içinde şimdiden belirtilerini göstermeye başlamıştır. Yukarıda belirtildiği üzere, ekonomik durumla toplumsal gelişmeler arasında birebir bir bağ yoktur. İşçi ve emekçilerin ekonomik durumundaki kötüleşme her zaman doğrudan büyük tepkiler yaratmaz. Örneğin İrlanda nüfusunun yarısına yakınına telef eden 1846 yılındaki patates kıtlığı İrlandalı emekçileri altından kalkamayacakları derecede etkilediği için kaydadeğer herhangi bir ayaklanmaya ya da kitle eylemine yol açmamıştır. Ama aynı kıtlığın bir parçasını oluşturduğu dünya çapındaki ekonomik kriz, 1847’deki dünya ticari bunalımı, 1848 yılındaki büyük devrimlerin yolunu döşemiştir. “En kötü koşullarda yaşayanlar en çok mücadele eder!” düşüncesi kaba bir ekonomik belirlenimciliktir. Oysa ilişkiyi diyalektik bir şekilde kavramak gerekir. Troçki sınıf hareketinin aldığı ağır yenilgilerin ardından gelen ekonomik çöküntünün sınıfı tekrardan mücadeleye itmek bir tarafa, daha da eylemsizliğe sürükleyeceğini ve sınıfın atalet durumunu genelleştireceğini söyler. Oysa yenilginin ardından işçilerin durumunda görece bir ekonomik iyileşme, alınan siyasal yenilginin boyutlarına ve sınıf hareketinin diğer etkenlerine bağlı olarak, yeni mücadelelerin önünü açabilir.

Bu söylenenler toplumsal ilişkileri karmaşık bir görüntü içine sokuyor gibi görünse de, Marksizm bize onun dinamiklerini anlama olanağı sunmaktadır. Türkiye’de bugün sınıfın yaşadığı hareketlenmenin arkasında ekonomideki kötüleşme ya da gerileme önemli bir yere sahiptir. Bu gerilemenin belli bir döneme yayılan ekonomik düzelmenin ve burjuvazinin büyük vaatlerinin (palavraların) ardından geliyor olması, belki başka koşullar altında işçi sınıfı içinde tepki uyandırmayacak olan ekonomik gerilemeyi sınıf mücadelesinin seyri üzerinde önemli bir etkene dönüştürmektedir.

Hatırlanacağı üzere, Türkiye ekonomisi 2000’li yılların başında büyük bir krize girdi. Toplumda huzursuzluk önemli bir düzeye ulaşmasına karşın tepkiler başlangıç düzeyini aşamadı ve bireysel tepkilerin ötesine geçemedi. Fakat düzenden yana bir huzursuzluk toplumun her kesimini kaplamıştı. Bu huzursuzluğun ve hoşnutsuzluğun en somut kanıtı o dönemki burjuva partilerin hepsinin gözden düşmesi ve kitleler tarafından bir kenara atılmasıydı. İşçi ve emekçilere işsizlik, yoksullaşma ve hak gaspları şeklinde yansıyan bu ağır kriz toplumda birçok şeyin sorgulanmasına neden oldu. Fakat burjuvazi bu krizden iyi yararlanarak, daha doğrusu burjuva demokrasisi denen o önemli kozunu kullanarak, yükselen muhalefeti yine burjuva bir mahrece akıtmayı başardı.

Burjuva demokrasisi, kötü yaşam koşullarının kabahatini yeri geldiğinde burjuva siyasetçilere atarak burjuva toplumu ve burjuvaziyi aklamının ve böylece düzeni kurtarmanın yeri doldurulamaz bir araçtır; 2002 öncesindeki kriz de bunu bir kez daha görmüş olduk. Burjuvazi krizin suçunu “iyi yönetemeyen” burjuva siyasetçilere attı. Kapitalizmin kendisinden kaynaklanan öze dair sorunlar olmadığı, sorunun kötü yönetimden kaynaklandığı vaaz edildi (burjuvazi bu noktada Stalinistlerle aynı bahanelere başvuruyordu: Aslında sistem iyi ama yönetenlerin yanlışları olmasa!...). Günah keçilerinin oluşturduğu sürünün başını yılların burjuva ajanı, Kerenskist “Kara Oğlan” çekti. Iskartaya çıkartılan burjuva partilerinin yerine zaten burjuvazinin uzunca bir zamandır aklında olan temiz, “aydınlık” partiler kuruldu ya da bunlar pazarlandı. Bu konuyu aşağıda daha geniş yönlü ele alacağımız için şimdilik AKP iktidarının böyle bir temelde kurulduğunu söylemek yeterli olacaktır.

2002’de AKP iktidara geldiğinde ekonomi dibe vurmuştu. Çelişkili gibi görünse de AKP’yi ayakta tutan da bu oldu. 2002’deki koalisyonun ardından hangi hükümet gelirse gelsin, büyük yanlışlar yapmadığı müddetçe, belli bir ekonomik yükselişin meyvesini yiyecekti. Nitekim bu oldu. 2000-2001

krizini atlatan ekonomi yavaş yavaş canlanmaya başladı. 2002 sonunda hükümeti oluşturan AKP'nin 4,5 yıllık yönetimi süresince ülke ekonomisi görece düzenli bir gelişme kaydetti. Daha doğru bir tabirle, tastamam kapitalizmin ruhuna uygun bir ekonomik kalkınma yaşandı. Kriz döneminde ve sonrasında küçük sermayedarları yutan büyük burjuvazi krizi atlattıktan sonra hızla sermayesini büyütürken, emekçilere yönelik saldırılar durmadı ve toplumdaki işsizlik ve yoksullaşma devam etti. 2004 yılına kadar reel ücretler yüzde 20'lere varan oranlarda düşüş kaydetti. Fakat özellikle de bu dönemden sonra, oran bakımından üretimdeki artışı geriden takip etmekle birlikte çeşitli sektörlerde işçi ücretlerinde belli bir düzelme görüldü. Gerek kamuda gerekse de özel sektörde ücretler yüzde 4 civarında arttı. İlk AKP iktidarı döneminde istihdam oranlarında kaydadeğer bir büyüme görülmemesine karşın, nüfus artışı hesaba katıldığında aslında çalışan sayısının genel olarak arttığını görürüz – istihdamı arttırmak her burjuva hükümetin ömrünü uzatmak için sihirli bir değnektir. Otuz yıldır var olan enflasyon sorununun AKP hükümeti döneminde şu ya da bu şekilde çözülmüş olması bir istikrar sağladı. Genele bakıldığında, ekonomi geçmişe göre önemli mesafe kat etti. Bu dönemde özellikle de süper kârlar elde eden burjuvalar işçilere geçmişle kıyaslandığında belli kısıtlılar verebildiler. Örneğin 2001-2007'de kişi başına üretim % 14 artarken, reel ücretlerde de % 6'yla sınırlı olmakla birlikte bir artış yaşandı. Bu durum işçi sınıfının belli bir kesiminin yaşam standartlarında iyileşme sağladı, ama aynı şekilde beklentileri –Türk burjuvazisinin ve genel olarak kapitalizmin sürekli kılamayacağı beklentileri– de arttırdı.

Bugünkü kriz böyle bir ilerlemenin ardından geldiğinden işçilerin bilincinde ve ruh halinde önemli bir etki yaratmaya adaydır. Bu dönemde yaşanan sınırlı ücret artışları, istihdamdaki artış ve geçmişe kıyasla görece bir istikrarın sağlanmış olması içine girdiğimiz büyük çalkantılar döneminin burjuvazi açısından neden ağır sonuçlar doğuracağını da anlatır. 2000'lerin başındaki krizin ardından bir işçinin maaşını sözgelimi 100 birim olarak alırsak, dönem sonunda maaşı 120'ye çıkan ve hem bu yeni ücretine göre hesabını yapan hem de uzun vadeli tüketimin özendirildiği kapitalist piyasa şartlarında hayallerle dolu bir dünyaya hazırlanan işçinin, bugün ücretinin 110'a düşecek olması bile kendisi açısından kabul edilemez bir durumdur. Kaldı ki önümüzdeki süreçte girilecek krizle birlikte ücretleri 100'ün altına düşecek olanlar ve elbette tensikatlarla bu ücretin tümünü kaybederek işsiz kalacak olanlar da var. İlerleyen dönemde birçok büyük sanayi işletmesinde işten çıkartmaların hızlanacağı biliniyor. Televizyonda ya da gazetelerde her gün bir "saygıdeğer" burjuvanın sızlanmasını izlemek alışıldık bir durum halini aldı. TÜSİAD'ın kodamanları her gün "ekonomi kötüye gidiyor" diye sızlanıyor, dış piyasalara iyiden iyiye bağımlı hale gelen ekonomiye müdahale edememenin acısını yaşıyor. Tekstilci burjuvalar alıp başlarını Doğu'ya ve Güneydoğu'ya gitmek istediklerini, bir an önce bölgesel asgari ücret ve diğer ek düzenlemelerin yapılması gerektiğini bağıyorlar.

Biz tüm bunların kitlesel işsizlik, ücretlerde düşüş, tüketim mallarında fahiş fiyat artışları anlamına geleceğini biliyoruz. Keza ekonomideki nispi ilerlemeyle birlikte gelen birtakım kısıtlıların esas hedefinin, IMF ile birlikte hazırlanan sosyal saldırılar paketini (onlar buna "sosyal reform" diyorlar) uygulamak olduğunu da biliyoruz. AKP'nin emperyalist dünya ekonomisinin çıkarlarına uygun olan programında eğitim, sağlık ve diğer sosyal güvenlik haklarının budanması, gasp edilmesi ve özelleştirmeler başı çekiyor. İşçi sınıfını özel bir sermayedarın mı, yoksa kolektif bir sermayedar olan devletin mi sömürdüğü kendi başına bir anlam ifade etmez. Ama özelleştirmeler her zaman örgütlülüğe saldırı, işten çıkartmalar, hak gaspları vs. ile kol kola gider. Bu nedenle işçiler özelleştirmelere de seyirci kalmayacaklardır.

Dolayısıyla işçi sınıfının ekonomik ve toplumsal koşullarındaki ilerleme hem nispidir hem de kapitalizm altında devamı getirilemeyeceğinden bu düzen altında geleceğe umutla bakmak için yeterli bir neden değildir. Fakat başka bir açıdan umutlu olmak için nedenler vardır: Yaklaşık bir yıldır kıpırdanmaya başlanan sınıf hareketinden de görülebileceği üzere, işçi sınıfı bu kötüye gidişe tepkisiz kalmayacaktır. Denenmiş partilerin yerine gelen "yeni, denenmemiş" AKP'nin o meşhur ampülü bir müddet daha yanmaya devam edebilir, ama bunun uzun süreli olmayacağına şüphe yok. Ancak burjuvazi içindeki iç çatışmalar neticesinde, tıpkı 27 Nisan muhtırasından sonra olduğu gibi askeri-sivil bürokrasiye tepkinin bir ürünü olarak AKP'nin ömrü uzatılabilir. Fakat yine de AKP'nin baharının bittiğini söyleyebiliriz.

AKP'nin kapatılma davasının gündemi bu denli meşgul ettiği de düşünüldüğünde, AKP sorunu ayrı bir değerlendirmeyi hak ediyor. Fakat ona geçmeden önce bu bölümü Türkiye işçi sınıfının anatomisinde özellikle 2000'li yıllarla birlikte gerçekleşen başka bir değişime daha değinerek bitirmekte yarar var. Bu değişimin işçi sınıfı hareketi içinde çok önemli bir etkisi olacağı muhakkaktır.

Bugün özellikle de büyük kentlerdeki işçiler arasında düzenin çok çeşitli şekillerde sillesini yemiş, şu ya da bu şekilde siyasal bilince sahip olan ya da siyasete duyarsız kalamayan ve her an patlamaya hazır olan önemli bir kesim bulunuyor: Yoksul Kürtler. Bu konuda malum nedenlerle elimizde kesin rakamlar olmamasına karşın, başta İstanbul, İzmir, Kocaeli, Bursa ve Adana olmak üzere büyük kentlerde ve sanayinin yoğun olduğu bölgelerde Kürt nüfusunun sayısı, 25 yıl öncesi bir tarafa, 10-15 yıl öncesine göre bile önemli bir artış göstermiştir. Büyük illerdeki Kürtlerin sayısı ortalama bir hesapla 5 milyonu bulmaktadır. Bu rakam geçmişe göre muazzam bir artışı ifade eder. Fakat daha da önemlisi Kürt nüfusun büyük çoğunluğunu işçi ve işsizlerin oluşturmasıdır. Bu şehirlerdeki Kürt emekçilerin büyük bir kısmı çok kötü koşullar altında yaşamakta, *yerinden yurdundan edilmiş olmanın dışında, geldiği yeni topraklarda da huzur yüzü görmemiş, en kötü, en güvencesiz ve en ağır işlerde çalıştırılan, Kürt oldukları ve bir defa "adları çıktığı" için çitlerini çıkaramayacaklarına güvenerek hakları gasp edilen, ayrımcılığa maruz kalan, aşağılanan* bir kesimi oluşturmaktadır. Yine büyük bir çoğunluğu için kentlerde kurulan yeni yaşamın büyük sorunlar yaratmakla birlikte içselleştirildiği, geleceğin kırdı ya da köyde değil büyük şehirlerde kurulacağı bilinci yerleşmiştir.

Burjuva sosyologları ve onların uç noktası olan elitistler, ırkçılar vs. kapitalist toplumdaki kentleşmenin doğasında eşitsizliklerin ve çarpıklıkların olduğunu unutarak kentlerin köyleştiğinden bahsededursunlar, Kürt nüfus bu şehirlerin yerleşik unsurları haline gelmiştir. Eski İstanbul, o nezih semtler onların olsun, beğenmedikleri *taşralı* insanlar bugün büyük kentlerin *ayrılmaz* bir parçası haline gelmişlerdir. Dahası Kürt kitlelerin devletle olan *çok yönlü* husumetleri ve mücadelenin içinden geliyor olmaları da dikkate alındığında, bugün büyük kentlerdeki iş sahibi ya da işsiz Kürt proleterler işçi sınıfı hareketinin en ileri kesimleri olmaya adaydır. Yeter ki bu kesimlerle doğru talepler, doğru fikirler ve doğru bir örgütlülük temelinde bağlar kurulabilsin ve her ne olursa olsun Kürt ve Türk işçilerin birliği ve ortak mücadelesi önündeki engeller kaldırılsın.

Tüm bu çerçevede Türkiye işçi sınıfını mücadele bakımından umut dolu bir gelecek bekliyor. Artık güneş işçi sınıfı için doğmaya başlıyor! Bu noktada "genel grev" sloganına da kısaca değinmek gerekir. Neticede genel grev için iki ucu keskin bıçak benzetmesinde bulunmak yanlış olmaz. Hazırlığı iyi yapılmamış, kitle desteği bakımından *genelleştirilmemiş*, sınıfsal dengeler dikkate alınmadan yapılmış bir genel grev çağrısı hareketi onlarca yıl geri atabileceği gibi; kitlenin çoğunluğunu arkasına alan bir genel grevin tehdidi bile devrimci yükselişe yol açabilir. Unutmayalım, büyük beklentilerle gerçekleştirilen ama bu beklentiyi karşılayamayan bir genel grev, geri ve yorgun unsurların mücadeleden çıkış yolunu da açabilir. Dolayısıyla genel grevi her derde deva bir ilaç olarak görmemek gerekir. Ne de olsa bu slogan birçok ülkede sendika bürokratlarının elinde bir oyuncağa çevrilmiştir. Bu nedenle genel grevin potansiyelleri kadar tehlikelerini de görmeliyiz.

Fakat bu süreçte işçi sınıfını bekleyen en önemli tehlike maalesef kendisini varlığıyla değil yokluğuyla hissettiriyor: Devrimci önderlik. Ne AKP ne devlet bürokrasisi ne de çeşitli ajanlarıyla burjuvazi işçi sınıfını durdurabilir. *Önümüzdeki süreçte işçi sınıfının önündeki en büyük sorun kendi hazırlıksızlığı olacak.* Bu sorun çözüldüğü oranda rahatlıkla söyleyebiliriz ki, artık çanlar Türk burjuvaları için çalıyor!

AKP: Geçmiş ve Gelecek

AKP'nin asrı saadet devri bitti. Büyük tantanalarla gelen, aynı çizgiden olsun olmasın pek çok kesimin dilinde Türkiye'nin, vev ki Ortadoğu'nun, Doğu toplumlarının ve dahi İslâm âleminin umudu, geleceği, sancağı olarak gösterilen AKP'nin "huzur" dönemi bitti. Fakat huzur dönemi sonlanan yalnızca AKP değildir. Demokrasi inşasını AKP'ye ihale edenlerin hayalleri de kuş olup uçtu. Seçimlerde Türkiye'nin yarısına yakınının desteğini almanın ve devlet kurumlarına iyiden iyiye

yerleşiyor olmanın verdiği güvenle ortalığı kasıp kavuran AKP'nin, büyük toplumsal projelerin taşıyıcısı değil, sayısız burjuva partisinden yalnızca biri olduğu görülmeye başlandı.

Toplumun farklı kesimlerinden AKP hükümetine yönelik tepkiler büyümeye başladı. Çok değil dokuz ay önce bir şölen havasında, “uzlaşmanın adı” olarak ikinci kez başa geçen AKP, kapitalizmin çöküş çağında hiçbir burjuva hükümetin kaçıp kurtulamayacağı sorunlarla yüzleşmek zorundaydı ve belki de bunlar beklenmedik derecede çabuk geldi.

Bu söylenenler AKP'nin bir dönem daha iktidara gelmesini ya da önümüzdeki belediye seçimlerinden zaferle çıkmasını dışlamaz, zira kitlelerin beklentileri ile AKP'nin temsil ettiği burjuvazinin ve envai çeşit burjuva ideoloğunun AKP'den beklentileri birebir örtüşmemektedir. Dahası AB'ci liberal burjuvazinin elindeki seçenekler de kısıtlıdır ve AKP'den bir çırpıda vazgeçmesi pek mümkün değildir. Bu nedenle daha baştan, uzun vadede sonuçları görülecek bir sürecin başlangıcından bahsettiğimizi vurgulamak gerekir.

AKP'nin bir koalisyon partisi olduğundan çeşitli vesilelerle bahsetmiştik. Bu koalisyon Türkiye'de kapitalizmin bekasından yana çok farklı kesimlerin el ele vermesiyle bir misyon için kurulmuştu. Bu misyon, yüzünü uluslararası piyasalara dönmüş burjuvazinin bu piyasalarla ilişkilerini daha da derinleştirmesiydi. Geçen bunca yılın ardından geniş bir kesim bunu görmekte hâlâ zorlandığından tekrar pahasına da olsa bu konuyu biraz daha irdelemekte yarar var.

Aslında adı konmamış olsa da, AKP türü bir parti projesi uzunca bir süredir burjuvazinin aklındaydı. Gerçekten de 1990'lı yılların başından beri uluslararası piyasalarla bütünleşme yönünde daha kararlı adımlar atmak isteyen AB yanlısı burjuvazi, Batı-tipi bir parti yaratma telaşına girmişti. 12 Eylül darbesinden sonra dünya kapitalizminin küresel politikalarının da bir parçası olarak yapısal dönüşüm yaşayan ve uluslararası kapitalizmle bağlarını sıkılaştıran burjuvazinin, kendisini temsil eden siyasal partiler konusunda sıkıntı yaşamaması mümkün değildi. 1970'lerin militan mücadelelerinden ancak askeri cuntada cisimleşen faşist bir yönetimle kurtulabilen ve ülke çapında muazzam bir depolitizasyon (siyasetten uzaklaştırma) ve aptallaştırma işlemine girişen burjuvazinin, siyasal alandaki erozyondan etkilenmemesi mümkün değildi. Nitekim Türkiye'de 1990'larda burjuva siyasetine güçlü, sağlam bir parti arayışı damgasını vurmuştur. Kendi ektiğini biçen burjuvazi istikrarsız koalisyon hükümetlerine talim etmiştir.

İşte AB yanlısı Türk burjuvazisi, kuracağı bu güçlü parti aracılığıyla, tıpkı Batı burjuvazisinin yaptığı gibi, düzenini piyasa ekonomisinin geleneksel kurumlarıyla işletmeyi umuyordu. Bu da her şeyden önce yıllarca hamiliğini yapan, kendisini besleyip büyüten orduyu ve diğer devletlû kesimleri denetim altına almaktan geçiyordu.

Belirtildiği üzere, burjuvazi bu süreçte öncelikle ve biraz da zorunluluktan ötürü koalisyon hükümetlerini denedi. 1980 öncesindeki devrimci mücadelelerin hatırası aklında daha taze olan burjuvazinin sol seçenek aklında pek yoktu. Bu nedenle “modern”, demokrat aday arayışları için öncelikle sağ cenaha bakılmıyordu. Bir dönem Özal'ın *yuppie* dalgasının kendi meşrebince en iyi örneği olarak Cem Boyner bile denendi. Fakat 2000'lere kadar bu sorunun çözümü yolunda burjuvazi bir arpa boyu bile yol kat edemedi. Nitekim siyasetçilerin dolduramadığı boşluğu doldurmak adına, TÜSİAD gibi örgütlerin, burjuva medyanın, akademisyenlerin siyaset sahnesindeki ve “kamuoyu”ndaki rolleri giderek öne çıkartıldı. 1980 öncesinde işçiler tarafından fişlenirim korkusuyla ortalıkta pek görünmeyen, bu tedirginlikle “mütevazı” bir yaşamı tercihe zorlanan burjuvalar, o yılların acısını çıkartırcasına her an her yerde gözükmeye ve her konuda kanaat bildirmeye başladılar.

Neticede 2000'e yaklaşırken Türkiye'deki AB'ci mali sermaye henüz kararını vermemişti. Erdoğan henüz akıllarda yoktu ya da daha doğru bir tabirle birçok seçenekten yalnızca biriydi. 1999 yılında başlayan krizin yeni bin yılla birlikte tepe noktasına sızdığı dönemde burjuvazinin aklına sol seçenek de iyiden iyiye girdi. Aklında İngiliz İşçi Partisi vardı, ya da Fransa'daki rezil Sosyalist-Komünist parti koalisyonunun ismine yaraşır tek bir adım atmak şöyle dursun, burjuvazinin en çok önem verdiği (anti-)sosyal reformları gerçekleştirdiğini görmüşlerdi. Burjuvazi adına önemli dönüşümlere imza atarken işçi ve emekçilere karşı kalkan olarak kullanılacak düzen içi sol seçeneklerin ne denli işe yaradığını uluslararası piyasalara açılma sürecinde öğrenmişti. Nitekim bu ders konusunda haksız olmadığı Türkiye'de AKP süreci yaşanırken aslında bir kez daha kanıtlandı. Türkiye gibi ismi umut vaat eden ekonomiler arasında geçen, IMF mağduru olan ve yine Türkiye gibi 2000'li yılların başında büyük bir krize giren Arjantin de, işçi sınıfının kaçıracağı devrimci fırsatların ardından burjuva düzeni yeniden tesis eden, solcu Kirschner hükümeti oldu.

Bu nedenle AKP'ye varmadan önce sol seçeneklerin de düşünülmüş olması burjuvazi açısından doğru bir hamleydi. Hepsi de kendine has bir popülerliğe sahip olan Kemal Derviş, İsmail Cem gibi siyasetçiler ya da Ecevit'in halk adamı imajı kucaklayıcı olabilirdi. Demokratik Avrupa'nın parçası olma masalının sol ağızlarından daha inandırıcı olacağı düşünülüyordu. Dahası sağcı, milliyetçi, dinci vs. enjeksiyon yeterince yapılmıştı. Böyle bir durumda burjuva siyaset sahnesinde sol şerit bomboş kalacaktı ve burjuvazi tarihsel deneyimlerinden biliyor ki boş bırakıldığında bu şeridi "aşırı" solcular doldurur.

Bugün iktidar sarhoşluğu içinde Osmanlı sultanlarına özense de AKP de burjuvazi de bir muhalefete ihtiyaç olduğunu biliyor. İşçi sınıfının siyaset sahnesinin arkasında sırasını beklediği dönemlerde, sahnede kendi tiradını okuyor olmanın verdiği güvenle perdenin her daim aynı oyuncularla devam edeceğini sanan budala burjuvalar kadar; bu sahnenin de her sahne gibi biteceğini bilen az biraz basiretli burjuva kesimler de vardır. Siyaset sahnesinde tek olmasını hayra yormak yerine, bu dönemi ileriki mücadelelere bir hazırlık dönemi olarak değerlendiren "ileri görüşlü" burjuva kesimler ona uygun olarak çeşitli seçenekleri ölçüp biçerler.

Bu nedenle geniş tabanlı bir sol seçenek de düşünüldü. Nitekim Sakıp Sabancı bunu açıkça dile getirmişti. Genel kanı şu yöndeydi: "Madem merkez sağ birleşmiyor, o halde bu fırsatı sosyal-demokratlar kullanabilmelidir. Sol alternatif Avrupa örneğindeki gibi sağın bir süre dinlenmesine, ANAP ve DYP gibi partilerin günün birinde birleşmesine de ortam hazırlayabilir."

Fakat çeşitli nedenlerle bu olmadı. Bu nedenler arasında solun burjuvazi eliyle dağıtılmış olması, solcu geçinenlerin katıksız milliyetçilikleri başta olmak üzere CHP'nin antikalıkları ve iflah olmaz tutuculuğu da önemli bir yere sahipti.

AKP projesi tüm bunlardan sonra yürürlüğe konuldu. İki kartı da cebinde hazır bulunduran burjuvazi tüm bunlar olup biterken Erdoğan'ın şahsında sağcı politikacı profiline uygun bir "mazlum-kahraman" yaratmıştı bile. Sol alternatif olmayınca, başını TÜSİAD'ın çektiği ve içinde 1980 sonrasında önemli sermaye biriktirmiş, dış piyasalarla içli dışlı olan "İslâmcı" sermayedarların da olduğu AB yanlısı burjuvazi, kendi sınıfsal programını uygulayacak temsilcilerini İslâmcı hareketteki "revizyonistler"den seçti. Büyük bir medya harekâtıyla güçlü *bir parti adeta yoktan var edildi*. Siyasal yelpazenin her kıvrımından birileri yeni çatının altında toplandı, çıkarları AB ile bütünleşmekten yana olan ya da böyle düşünen aydınların desteği alındı, yüzü doğuya dönük AKP'lilere kılık kıyafetlerine, saçlarına başlarına dikkat etmeleri söylendi ve siyaset sahnesindeki her türlü kötülüğün panzehiri olarak AKP vücut buldu.

AKP'nin ortaya çıkışı ya da daha doğru bir tabirle AKP'yi ortaya çıkaran sürecin kendisi pek çok açıdan bir dönemeç noktasydı. Tipik bir geç kapitalistleşmiş ülke olarak piyasa ekonomisinin toplumun çoğunluğunu kendi etrafında örgütleyeceği kadar gelişmediği, düzenin pamuk ipliğine bağlı olduğu, burjuva-demokratik kurumların gelişmediği ya da var olmadığı, koşullar altında tutunmaya çalışan TC devleti, 1980 sonrasındaki atılımının ardından kabuk değiştirdi. 12 Eylül faşist darbesinden sonra işçilerin her türlü haktan mahrum oldukları ortamda inanılmaz bir sömürüyle güçlenen ve dünya piyasalarında söz sahibi hale gelen Türk burjuvazisi yeni arayışlar içine girmişti ve burjuva demokrasisi temelinde siyasal istikrar peşindeydi.

Geç kapitalistleşen ülkeler burjuva demokrasisi denilen *sınırlı tavizler* oyununu oynayamayacaklarından, aradaki açığı bu demokrasinin diğer ayağı olan diktatörlüğü (şiddet, devlet zoru) yoğunlaştırarak kapamaya çalışırlar. İşçi sınıfının yüzyıllardır mücadele yürüttüğü Batı toplumlarında düzenin kendisi bu mücadeleler sonucunda her iki tarafın da (burjuvazinin ve proletaryanın) yerleşmesinde pay sahibi olduğu kurumlar aracılığıyla işler. Diğer ülkelere yetişme telaşı içindeki geç kapitalistleşmiş ülkelerdeyse burjuvazi en ufak bir kırıntının bile peşinde olduğundan bu tavizleri veremediği gibi, emperyalist kuşatma altında burjuva ulus-devleti kurmanın verdiği istikrarsızlık ortamı içinde “verilen” her taviz Batı ülkelerinde *olmadığı kadar hızlı bir şekilde* düzeni tehdit eder konuma gelebilir. Demokratik kurumlar hem işçilerin kazanımlarıdır hem de burjuva düzenin teminatıdır, bu ikisi diyalektik olarak birbirini tamamlar. Burjuvazi ileri kapitalist ülkelerde düzenini son tahlilde bunlar aracılığıyla sürdürür. Elbette bu kurumlar devrimci bir önderliğe sahip proletarya tarafından kapitalist düzeni yerle bir edecek hareketin kalkış noktasını oluşturabilir, oluşturacaktır da. Fakat neticede Batı ülkelerinde bu kurumlar vb. nedeniyle işçi devriminin gerçekleşmesi daha zordur, geç kapitalistleşmiş ülkelerdeyse demokratik barajların olmadığı koşullarda devrim taşkınları daha “kolay” ya da çabuk oluşmakta, ama sonradan (ve aslında önceden de) bu suyu kontrol altına almak ve belli bir hedefe yönlendirmek, yani devrimi Troçki'nin bahsettiği üçüncü anlamda süreklileştirmek daha zor olmaktadır. Marx ve Engels bu nedenle devrimin belirleyici gücü olarak ileri kapitalist ülkelere işaret etmiş ve yirminci yüzyılda Lenin ve Troçki de bu görüşten geri adım atmamıştır. Alman devrimini her zaman ayrı bir yere koymuş olmalarının nedeni tam da budur.

Türkiye 1990'lı yıllarla birlikte geç kapitalistleşmiş geri bir ülke konumundan çıkıp başa güren ülkeler arasına girmiştir. Bugün Türk burjuvazisininin 1970'lerin militan işçi mücadelelerini yaşamış bir ülkenin egemenleri olarak, bu kurumların gerekliliğine az ya da çok kanaat getirdiğini söyleyebiliriz. Fakat elbette hikâyenin bundan sonrası Batı'daki muadillerinin şimdilik yaşadıkları gibi bir mutlu sonla bitmiyor. Marx'ın *Kapital*'de dile getirdiği, “sanayi yönünden daha çok gelişmiş bir ülke, daha az gelişmiş olan ülkeye ancak kendi geleceğinin suretini gösterir” (s. 17) iddiasını ya da bundan önce *Manifesto*'da “burjuvazinin kendi suretinde bir dünya yarattığı” sözünü biçimsel anlamda almak yanlış olur. Burjuvazinin her yerde birebir benzerini, bir karbon kopyasını yarattığı ve buradan hareketle belli ülkelerin tarihinin incelenmesiyle tüm ülkelerin anlaşılacağı düşüncesi Marksizmin bir karikatürüdür. Neticede aralarında zamansal, yapısal vs. farklılıklar vardır. Örneğin Türkiye burjuva demokrasisinin yerli yerine oturduğunu görmeden faşizmle tanışmıştır. Batı ülkelerindeyse faşizm işleyen burjuva demokrasisinin içinden çıkmıştır. Elbette zamansal açıdan da önemli farklar vardır. Türk burjuvazisininin çarpık ya da güdük de olsa burjuva demokratik kurumlara olan bugünkü özlemi, olsa olsa yetmişinde gençlik aşkına kavuşan bir mecnunun durumuna benzetilebilir.

Ama bu arayış her şeye rağmen 1990'lı yıllar boyunca devam etti. Özal belki de bunun ilk ayağıydı, ama ayağı çabuk kaydırıldı. Buna rağmen 1999 sürecine gelindi. 1999 ve sonrası Türkiye'de toplumsal ve siyasal ilişkiler açısından gerçekten kilit bir dönemi ifade eder. Hattâ kültürel alanda bile önemli bir değişim olduğunu gözlemek mümkündür. 2000'li yıllarla birlikte düzenlenen enternasyonal

kültür, sanat, spor faaliyetlerindeki nicel ve nitel ilerlemeyi tesadüf olarak göremeyiz. Fakat siyasal alana dönecek olursak, bu dönemde yine tesadüf olarak göremeyeceğimiz gelişmeler oldu. 15 yıldır Öcalan'ın nerede olduğunu, nasıl yaşadığını adım adım takip eden Türkiye ne hikmetse tam da bu dönemde Suriye'ye baskı yapmaya, Öcalan'ı Suriye'den çıkartmaya karar verdi! Egemen sınıf içinde çıkarları Kürt halkına karşı savaştan yana olan kesimler 1990'lı yıllarda süren burjuvazi içindeki örtülü savaşın ilk raundunu kaybetmişti. AB'ci burjuvazi adımlarını sıklaştırmış, TÜSİAD eliyle raporlar hazırlanmıştı. Bu "demokratikleşme raporu"nda tavır netti: MGK lağvedilmeli, Genelkurmay'ın siyasal ve toplumsal hayattaki rolü azaltılmalıdır. AB'ci burjuvazi akademisyenlerine hazırlattığı bu raporla aslında Sabancı suikastının rövanşını alıyordu. İçeride üstünlüğü ele geçiren burjuvaziden dışarıdaki beklentiler de hazırды. Türkiye'deki keşmekeşe bulaşmak istemeyen, sermayesini yatırdığı topraklarda tanıdığı ilişkiler ve kurumlar bulmak isteyen AB emperyalizmi mevcut ceberut devletin varlığından rahatsızlığını dile getiriyordu. Türkiye'de sermayesinin uzun süreli rahatını düşündüğünden tanıdığı, bildiği "demokratik" kurumların oluşturulmasını talep ediyordu.

Bu noktada, AB'ci burjuvazinin söylemi, enternasyonalizme dudak büken, enternasyonal partiyi ve dünya devrimini gerçekleştirilebilir görmeyen milliyetçi solcuların teziyle müthiş bir benzerlik gösteriyordu: *Bizim* ülkemizin koşulları farklı! Enternasyonal bir dünya partisinin karşısına her ülkenin farklı dinamikleri olduğunu gerekçe diye çıkartan Stalinistler gibi, AB'ci burjuvazi de pazarlık masasında AB yetkililerine kendi farklılığından dem vurmıştu: "Bizde silahlı tayfa çok, sizin devrimcileriniz bile takım elbiseli! Benim önce bu terör odaklarını temizlemem lazım. Hem diğer türlü askeri-sivil bürokrasiyi de susturamam. Sonuçta askeri bürokrasi ülke içindeki bu odaklara karşı yürüttüğü savaş sayesinde bu denli güçlü."

Emperyalist ülkelerden onayı alan burjuvazi hemen saldırıya geçti. Önce PKK ile ilişkiler tepetaklak edildi. Öcalan'ı Suriye barındırmaz, AB ülkeleri saklayamaz hale geldi. Bugün Kürt önderliğinin tüm umutlarını endekslediği AB demokrasisi en temel demokratik haklardan biri olan iltica hakkını bile tanımadı. Öcalan yakalandı, PKK silahlı eylemleri durdurduğunu açıkladı. Çok değil bir süre sonra cezaevlerindeki devrimci tutsaklara yönelik katliam tezgâhlandı. Bugün demokrat geçinen gazeteler de dâhil olmak üzere tüm burjuva basının, "hapishaneler örgütlerin merkez karargâhı haline geldi" diye diye katliamın temelini döşemesinin ardından, cezaevlerine yapılan operasyonlarda devrimciler öldürüldü, sakat bırakıldı, hayatları karartıldı. Yine hemen hemen aynı dönemde Hizbullah operasyonu gerçekleştirildi. Zamanında komünistlere ve PKK'ye karşı devlet eliyle beslenen ve etrafa salınan Hizbullah "devletin geçmişiyle hesaplaşması" bağlamında temizlendi. Öyle ki şeriatçı hareket o günden bugüne hâlâ belini doğrultamadı.

Bunların hiçbirisi tesadüf değildi. 1999 süreci bir kırılma noktasıydı. Askeri-sivil bürokrasinin karar mekanizmalarını elinde bulunduran esas güç olduğu Bonapartist nitelikteki yapı yerini yavaş yavaş Batı'da gördüğümüz türde bir burjuva demokrasisine bırakmaya başladı (söylemeye bile gerek yok, bu süreç başladığı gibi bitti). Bunun etkileri elbette çok fazladır. Konuyla da doğrudan bağlantılı olması bakımından, tek bir örnek vermek gerekirse: Devrimci hareketin büyük çoğunluğunun bu 1999 sürecinde parçalandığını ve doğduğunu görürüz. Neden?

Geçmiş de yaşadıkları toplumu da anlayacak bir kılavuza sahip olmayan ve tabanıyla siyasal ilişkisini pragmatist temellerde yürüten yapılar, toplumda köklü bir değişikliğin yaşanmasının ardından yeni durumu açıklayamaz hale geldiler ve bölündüler. Siyasal menzilleri verili zaman ve mekânla sınırlı olan ve bu nedenle geleceğe dair söyleyecekleri de olmayan bu örgütler kendi kitleleriyle ilişkilerini geliştiremez hale geldiler. "İdam cezası kalkamaz!" deniyordu. Kaldırıldı. Tek yol silahlı mücadeleydi, faşist devlet hep faşistti, hep faşist kalacaktı! Ama öyle olmadığı görüldü.

Gözetimdeki ölümlerde, işkencelerde (en azından Batı illerinde) anlamlı bir azalma olamazdı! Oldu. Önceden içeri girdikten sonra tek parça çıkmak istisnaydı. Bugün rahat oturma yerleri olan nezarethaneler “bile” var. Elbette bu demokratik gelişmeleri abartmamak gerek, fakat küçük görmek de devrimci bir tutum değildir, zira bu demokratik “kırıntılar” her şeyden önce burjuvazinin yüce gönüllüğünün değil, geçmişten bugüne yürütülen destansı mücadelelerin ürünüdür.

Bunun ardından da burjuvazi kendi sınırlı demokratik programını uygulayacak bir parti arayışına girdi ve yukarıda da belirtildiği üzere birtakım arayışlardan sonra bunu “liberalleşmiş” İslâmcılarda buldu. Yani,

AKP genel kanının aksine burjuvazinin küçük bir kesiminin (bütünsel olarak İslâmcı sermayenin ya da MÜSİAD’ın ya da başka bir cepheden, şeriatçıların) temsilcisi değil, bir bütün olarak AB ile bütünleşmek isteyen Türkiye’deki mali sermayenin ya da tekelci büyük burjuvazinin temsilcisi olarak sahne almıştır. Bu bütünün içinde İslâmcı sermaye denilen heterojen öbeğin 80’li yıllardaki atılım evresinden sonra bugün iyiden iyiye palazlanmış bir kesimi de vardır. ... Oluşturulan plana göre AKP sivri İslâmcı taleplerini törpüleyecek, AB ve IMF karşıtlığını bırakacak, AB yönünde liberal-demokrat açılımlara imza atacak; buna karşılık olarak da dünya kapitalizmiyle zaten fiilî olarak ilişkilerini geliştirmiş olan ve bunun önündeki siyasî-hukuki engellerin de kalkmasını isteyen tekelci burjuvazi de sağ ve sol liberallerinin düşünsel desteğini de arkasına alarak AKP’yi yeni temsilcisi olarak seçecekti. (*Laiklik, Ordu ve Burjuva Çıkarlar*)

Fakat AKP iktidarının niteliğini ve yaşanan dönüşümü göremeyen körler çeşit çeşitti. Şablonlarla düşünmeye alışmış bir kesim açısından zaten AKP İslâmcı sermayenin şahsında dincilerin-şeriatçıların temsilcisiydi. Bir toplama takım mahiyetindeki AKP, “İslâmcı” denilen hareketlerin varacağı noktaya daha erken varmış ve sahte ezilen edebiyatını da iyiden iyiye gerilere iterek mali sermayenin temsilcisi haline gelmişti. Zaten emperyalizm çağında bir hükümetin mali sermayeden bağımsız hareket etmesi olanaksızdır. Bunu ancak dünya devriminin başlangıç adımı olarak proletarya iktidarı, işçi devleti başarabilir.

Türkiye’deyse mali sermayenin çıkarları ve genel olarak Türkiye kapitalizminin ihtiyaçları İslâmi bir dönüşüme uygun değildir. AB ile bütünleşme derdinde olan kesiminin çıkarlarıysa buna daha da karşıttır. Bugün Türkiye’de kapitalizm Batı ülkeleriyle kıyaslanmayacak olsa da sağlam temellere oturmuştur. Bunu kabul etmeden nasıl bir düşmanla savaşağımızı anlamak da mümkün olmaz. Türkiye mazlum, az gelişmiş, üçüncü dünyanın parçası vs. bir ülke değildir. Türkiye burjuvazisi kuruluş telaşında ve bu nedenle arayış içinde olan bir sınıf değildir. Bulduğu coğrafi konumun ve uluslararası kapitalizmin istikrarsızlığının da etkisiyle yönünü tayin etmekte zorlanması Türkiye kapitalizminin güçsüzlüğünü ifade etmez. Aynı şekilde kapitalizmin topluma sunacak bir şeyinin kalmamış olması Türkiye’deki kapitalizmin gelişkin bir düzeye ulaştığı gerçeğini dışlamaz.

Dinci ya da İslâmcı geçinen siyasal hareketlerin özü sermayedir. Bunlar her şeyden önce sermaye kuruluşlarıdır. Kitlelerin dinî inanışlarıyla egemen sınıfın dini kullanışı ve kötüye kullanışı arasında ayırım yapmak zorundayız. Kapitalizm değişim (mübadele) değerleri üretiminin genelleşmiş halidir. Bu demektir ki toplumda her şey alınıp satılabilir bir niteliğe bürünmüştür. Din de bundan bağımsız değildir. İnsanlığı tatminsiz bırakan kapitalist sistem içinde kitlelerin manevi ihtiyaçlarının olması ve bunun üzerinden ya da bunun kullanılmasıyla siyasal hareketlerin oluşması kadar doğal bir durum olamaz. Bu bize kapitalizmin nasıl anlamsız bir sistem olduğunu gösterir. Din kisveli siyasal hareketler burjuva toplumda her zaman olacaktır. Fakat burjuva düzene bağlı “dinci” hareketlerin kitlelerin benimsedikleri manevi değerlere bağlı kalmaları olanaksızdır. Kapitalist toplumun nesnel

dinamikleri bireyin öznel değerlerinin üzerindedir. Kapitalist sistemi devrimci temellerde sorgulamayan, kapitalizmin özünü bölüşüm alanında ya da birtakım dışsal tezahürlerde arayan bir yaklaşımın kapitalizmden bağımsızlaşması mümkün değildir. Kapitalizmi aşmak ancak kapitali (sermayeyi) ortadan kaldırmakla mümkündür. İslâmcı temellerde ortaya çıkan hareketler kapitalizmle ve ülkedeki kapitalizmin genel çıkarlarıyla uzlaşmak zorundadır, aksi takdirde kısa süre içinde hem gücünü hem de peşine taktığı kitleler üzerindeki hâkimiyetini kaybedecektir.

Bunu Refah Partisi örneğinde de gördük. Zaman zaman varoluş nedenini dahi Yahudi düşmanlığına dayandıran, “İsrail’i tel’in” ile yatıp kalkan Milli Görüş hareketi başa geçtiği dönemde İsrail ile ticari ilişkileri başlatan ilk hükümet olma “onur”una erişmiş, başta türban olmak üzere vaat ettiği hiçbir “dini” talebi uygulayamamış, hattâ daha doğru bir tabirle uygulamamıştır. Milli Görüş hareketinden kopan ve şimdiki AKP’nin çekirdeğini oluşturan ekip, “Milli Görüş” denen ama bir ucu ABD’ye dayanan hareketin bu topraklarda tutmayacağını anlayarak tabanını genişletme yoluna gitmiş ve bu noktada içgüdülerinin yardımına Milli Görüş hareketinin gelişimi safhasında epey bir sermaye biriktirmiş, bu hareketin tabanını oluşturan küçük sermayedar ve işçi kesimlere artık iyiden iyiye yabancılaşmış, onlardan uzaklaşmış büyük sermaye kesimleri yetişmiştir.

Türkiye’de kapitalizmi ve burjuvaziyi iktidar yapmamak için sürekli direnen, buna bir türlü izin vermeyen sosyalist akımlarsa ısrarla dinci hükümet yakıştırmasında bulunarak burjuvazinin ekmeğine yağ sürdü, sürmeye de devam ediyor. AKP’nin dinciliği mali sermayenin ihtiyaçlarını karşılamak noktasında halka ulaşmanın bir aracıdır. Hiçbir burjuva hükümet halk desteğini arkasına almadan ayakta kalamaz. Her burjuva hükümet halkı aldatmak için belli ortak temalardan (egemen fikirlerden) yararlanır, fakat her biri bunların farklı kısımlarını ön plana çıkarır. Zaten bu ön plana çıkarılan kısımlar da genellikle bir görüşü savunmak üzerinden değil, diğerine karşı çıkmak ya da siyasal alandaki boş şeridi doldurmak üzerinden şekillenir. AKP uluslararası kapitalizmle hiçbir derdi olmayan, İslâmcı hareketlerin nefretle baktıkları İsrail’le sıkı ilişkilere sahip bir burjuva partisidir. Askeri-sivil bürokrasinin başını çektiği statükocu kanadın gözünde ise milliyetçilik ön plana çıkartılmakta ve kendi sınıfsal çıkarlarının (burjuva düzenin) savunusu ulus-devletin bekası ve AKP’nin İslâmcılığına karşı çıkış üzerinden şekillenmektedir. Dolayısıyla devrimci geçinen grupların bu yalana ortak olması kabul edilemez.

Bunun yanlışlığını belirttik, fakat AKP’nin yanlış değerlendirilmesi noktasında belki de en rezil olanı, çelişkili gibi görünse de, AKP’yi İslâmcıların temsilcisi olarak görmeyen bir cenahtan çıkan ve bugün çıktığı yere rahvan rahvan geri dönen görüşlerdir.

AKP’yi burjuvazinin diliyle İslâmcı diye nitelendiren görüşler karşısında, Marksizmin dilini benimseyen (ya da daha doğru bir tabirle bu dili rezil eden) liberaller vardır. Marksizmin bazı tezlerini benimseyen bu kesime göre, AKP Türkiye’deki burjuva devrimini tamamlayan partidir. AKP’nin iktidara gelmesiyle birlikte yaşanan dönüşümler (bir kısım haklı olarak bu dönüşümlerin AKP’den önce başladığını ifade ediyor) liberal solcular tarafından burjuva-demokratik devrimin tamamlanması, hattâ güdük kalan tepeden inmece devrimin demokratik tamamlayıcısı olarak görülmektedir.

Bunun yanlışlığına değinmeden önce, Türkiye’de (ve aslında diğer bütün geç kapitalistleşmiş ülkelerde) bu sahte Marksist görüşün –Marksizmi kendi liberal görüşlerine alet eden görüşlerin– tarihsel açıdan hangi bağlama oturduğunu bir örnekle göstermek yararlı olabilir. Daha önce de belirttiğimiz üzere, bugün Türkiye’de kapitalist düzenin savunucuları iki kampa bölünmüş durumdadır: Bunlardan birisi Türkiye’de AB’li kapitalizm isterken ve bu noktada kısıtlı da olsa görece daha demokratik-liberal görüşleri savunurken, diğer kesim *klasik anlamda* AB’siz kapitalizm istiyor ve bu çerçevede eski aşırı baskıcı yapının (süngü ucunda demokrasinin) savunuculuğunu yapıyor (bu

noktada kampların içinde yer alan farklı kesimlerin niyetleri konu dışıdır). Bu temelde birçok aydının milliyetçi kesimlerle gırtlak gırtlığa geldiğini gördük.

Fakat tüm bu karşıtlığa rağmen, liberallerin en solunda yer alan kesim aslında “burjuva devrimi” analiziyle Kemalistlerin tezlerini başka bir biçim altında ısıtıp yeniden gündeme getirmektedir. Bunun arkasında her iki tarafın da kapitalist düzenin yılmaz savunucuları ve sosyalizmin ateşli düşmanları olmaları yatıyor. Türkiye’de bundan yaklaşık 50 yıl önce, tamamlanmamış burjuva devriminin yine bir burjuva hükümetin iktidara gelmesiyle tamamlandığını söyleyenler bugünün milliyetçi, Kemalist solcularıydı. Kemalistler 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra tıpkı bugün olduğu gibi kısıtlı nitelikte demokratik açılımlar yapılmış olmasına bakarak 27 Mayıs darbesini demokratik devrim diye selamlamışlardı. Nitekim bugün hâlâ bu görüşlerini savunuyorlar. Bu çarpıtmaların geç kapitalistleşmiş ülkelerin ortak kaderi olduğunu söyledik. İddiamızı desteklemesi için benzer bir görüşün bugün Venezuela’da Chávez dönemi için söylendiğini hatırlatmak yeterli olacaktır.

Marksizmin terimlerini alan, hattâ bazıları Marksist olduklarını iddia eden sol liberallerin eksik yanları yalnızca Marksizmi proleter devrimci özünden koparmış olmaları değildir. Bu zaten başlı başına bir kabahat olmakla birlikte, ortada düşünce bazında da büyük bir eksiklik söz konusudur. Zira böyle bir görüşü ancak diyalektik materyalizmden ve onun tarihsel gelişime uygulanışını ifade eden tarihsel materyalizmden kopartılmış bir “Marksizm” ortaya çıkarabilir. Devrimci Marksizmi her fırsatta teleolojik-pozitivist diye nitelendiren bu kesimlerin yaklaşımı bizatihi kadercidir, zira bütün toplumların önüne eşitsiz gelişimlerine bakmasızın, varılması gereken nihai bir demokratik eşik, bir kapitalist dönüşüm çitası koyuyor ve böylece insanlığın gelişimine dair en ufak bir bilgi kırıntısına dahi sahip olmadıklarını gösteriyorlar. Bu anlayışa göre bütün kapitalist ülkeler tam demokratikleşme ereğine doğru yola koyulmuşlardır. Liberallere düşen görev, sola yakın duran kesimlerin kafasını karıştıracak görüşlerle henüz bu ereğe ulaşmamış ülkelerde “demokratik düzen” propagandası yapmak, bu düzene ulaşmış olanları göklere çıkarmaktır. Milliyetçi solculardan tek farkları düşüncelerini farklı görüşlerle ifade etmeleridir. Milliyetçi solcular “gerçekten demokratik, tam demokratik” Türkiye derken, liberal kesim aynı türküyü başka bir makamla okumaktadır.

Kapitalizm her ülkeyi farklı gelişmişlik aşamasında yakalar ve bu temelde başlayan eşitsizlik kapitalizmle birlikte daha da derinleşir. Kapitalizme kendi dinamikleriyle varan toplumlar kapitalist dünyanın öncüleridir; kapitalist dönüşümünü yirminci yüzyıla sarkıtmış ülkelerin aksine, devrimlerini dışarıda ve içeride daha elverişli koşullar altında gerçekleştirmişlerdir. İçeride proletaryanın henüz tarih sahnesine çıkmadığı, dışarıda da güçlü kapitalist ülkelerin olmadığı ve burjuvazinin hâlâ tarihsel açıdan mutlak anlamda ilerici bir role sahip olduğu koşullarda burjuva-demokratik devrimini yapan ülkeler geç kapitalistleşen ülkelerle benzer sorunlar yaşamamıştır. Sonrasında ülke içinde kapitalist üretim biçimi gelişmiş, toplumda modern sınıflar egemen hale gelmiş ve gericileşmeye başlayan burjuvazi karşısında demokrasi bayrağını devralan proletaryanın mücadelesi demokrasinin kapsamını daha da genişletmiştir.

Oysa burjuva-demokratik dönüşümünü emperyalizm çağına sarkıtan ülkeler için gerek içeride gerekse de dışarıda zaman ve mekân bakımından böyle ferah bir ortam yoktur. Bu ülkeler kapitalist üretim biçimini geliştiremeden kapitalist üretim ilişkilerinin bir parçası haline geldiklerinden, ülke içinde meta tedavülü ve sermaye belli bir genelliğe ulaşmasına karşın “ulusal” burjuvazi büyüyüp toplumda egemen hale gelemez. Gerisinde kaldığı kapitalist ülkelere yetişmeye çalışan güdük burjuvazi, gelişimine sanayinin o gün ulaştığı aşamadan başlar ve bu nedenle kendi burjuva-demokratik dönüşümlerini tamamlayamadan içeride azımsanmayacak bir proleter kitleyle karşı karşıya kalır. Tarihsel açıdan ilericiliğini kaybettiği, uluslararası planda da kendi karşıtı işçi devriminin ortaya çıktığı koşullarda iktidara uzanmaya çalışan burjuvazi attığı her adımda proletaryanın nefesini

ensesinde hisseder. Diğer ülkelerde yaşanan devrimci kalkışmaların anısı aklımdan bir türlü çıkmaz. Bu korkuyla baskıları daha da arttırır.

Burjuvazinin bu noktada bulabildiği tek çıkar yol ondokuzuncu yüzyılın sonlarında Almanya’da Bismarck’ın yaptığı gibi bir tepeden devrimle burjuva-demokratik dönüşümü tek bir soruna, yani ulus-devletin ve ulusal birliğin inşasına indirgemektir. Böylece burjuvazi başa geçer, ama demokratik sorunlar çözümsüz bırakılır ya da sürece havale edilir. Burjuvazinin çözemediği sorunlar toplumdaki gerçek ilerici sınıf olan proletaryanın ve arkasına taktığı diğer emekçi kesimlerin başına kalır. Proletarya meseleye el atıp bu sorunları sosyalist devrime giden yolda geçerken çözmediği oranda burjuvazi, farklı ülkelerde, farklı şekillerde ve derecelerde, sürece yayararak bürokratik yollarla “halletmeye” çalışır.

Bu görevleri devrimci proletaryanın programı temelinde çözmeye girişmeyen uluslar, tepeden-inmeci ve güdük “devrimler” ile var olmaya çalışmışlardır. Keza bu durum söz konusu ülkelerdeki devrimlerin aşağıdan yukarıya örgütlenmiş, kitlelerin tarihsel gidişata inisiyatif alarak müdahalede buldukları ve karar mekanizmalarında yer aldıkları bir devrim, Marx’ın kullandığı anlamıyla, bir “*halk*” devrimi olmasının önüne geçtiğinden; çoğu zaman *halka karşı* bir devrim derekesine düşmüş ve baskıcı-antidemokratik karakterleriyle sivrilmişlerdir. Lenin’in işaret ettiği üzere, burjuva-demokratik devrimlerin *demokratik* yönü ön plana çıkacağına, maalesef *burjuva* yani ağır basmıştır. Dolayısıyla burjuvazi “normal” koşullar altında kendisi açısından da çözülebilir olan bazı sorunlara ve halkın belli başlı ihtiyaçlarına cevap vermekten ziyade, salt iktidarı almakla yetinen güdük bir “devrim” gerçekleştirmiştir.

Özetle, kapitalizmin barutunu tükettiği emperyalizm çağında burjuvazi demokratik dönüşümlerin arkasında kararlılıkla duramaz. Bu ders sadece Türkiye’de güncel dönemden çıkartılmış bir ders değildir. Almanya ve Rusya başta olmak üzere, 1848’den bu yana tüm dünya tarihi bize bunun sayısız örneğini sunmaktadır.

Bugün proletaryanın aktif olarak yer almadığı bir demokratik hareket düşünülemez. Zaten AKP tam da bu nedenle demokrat bir parti değildir. Gerçekten demokrat bir hareket örneğin darbe tehdidinde bulunan orduya karşı sözünü sokaklarda söyler, toplumsal hayatı felç eder, buna yeltenenleri yerlerinden ederek ağır cezaya çarptırırdı. Bunların yapılabilmesi için aktif bir taban gerekir. AKP’nin böyle bir tabanı yoktur. Proletaryayı harekete geçiren bir partiye bunun sorumluluğunu alacak cesarete olmalıdır. Harekete geçen işçiler taleplerini asla şu ya da bu demokratik sorunla sınırlamaz, nihayetinde burjuva mülkiyeti sorgulayan, yani kendi varoluşlarını birebir etkileyen alandaki taleplere varırlar. Bu diyalektiğin kendisi devrimin süreklileşmesini ifade eder. Bundan korkan burjuvazi kendi taleplerini de kararlı bir şekilde savunamaz. Toplumda kendisinden daha demokratik bir sınıfın varlığı onu gericileştirir.

Böyle bir bağlamda gerçekleştirilen sınırlı nitelikteki reformları (hattâ Venezuela’da olduğu gibi geniş çaplı reformları) devrim diye nitelendirmek ya da burjuva-demokratik devrimin tamamlanması olarak görmek ne gerçeklikle ne de Marksizmle bağdaşır. Öncelikle burjuva-demokratik dönüşümün bir çıtası ya da son noktası yoktur. Toplumdaki demokratik talepler (burjuva-demokratik nitelikteki olgular) belli bir noktadan sonra kaçınılmaz olarak sosyalist önlemlere ve nihayetinde sosyalist devrime dönüşür. Bugün tamamlandığı söylenen burjuva-demokratik devrimin, mesela bir on yıl sonra başka bir burjuva hükümet döneminde sözde yeni demokratik açılımlarla bir kez daha “tamamlanmaması” için hiçbir neden yoktur.

Devrim, siyasal iktidarın ve dolayısıyla devletin bir sınıfın elinden daha ilerici başka bir sınıfın eline geçmesini ifade eder. Fakat devrimler yalnızca üstyapıdaki oynamalardan ibaret değildir. Siyasal

üstyapıdaki bu değişimle birlikte ekonomik ve toplumsal ilişkilerde de köklü bir değişim yaşanır. İktidarı ele geçiren sınıf, toplumu kendi ihtiyaçları uyarınca yeniden kurar. Reformlardan farklı olarak toplumsal devrimin anlamı budur. Siyasal devrim ise sınıfı oluşturan farklı grupların birinin diğerini devirerek siyasal üstyapıyla sınırlı bir değişimi gerçekleştirmesidir. Siyasal üstyapıdaki bir değişimin altyapıda yansımalarının olması elbette kaçınılmazdır, fakat burada kastedilen mülkiyet ilişkilerinde köklü bir değişikliğin olmamasıdır. Örneğin 1848’de, yani banka sermayesiyle sanayi sermayesinin henüz kaynaşp mali sermayeyi oluşturmadığı dönemde Fransa’da, mali aristokrasinin tek başına egemenliği, başını sanayicilerin çektiği burjuva kesimler tarafından “devrilmişti”.

Bugün Türkiye’de böyle bir değişiklikten bahsedilemez; iktidar zaten uzun zamandır burjuvazinin elindedir. Devletin görece özerkliğinin uzun bir süre ileri düzeyde olması da bu gerçeği değiştirmez. Dahası bu nasıl bir siyasal devrimdir ki geçmişle hiçbir köklü siyasal hesaplaşma yapılmamaktadır? Nasıl bir siyasal devrimdir ki ne 12 Eylül’ün ne 12 Mart’ın ne de diğer vahşi saldırıların hesabı sorulmuştur, hattâ hesabının sorulması bir tarafa gündeme bile getirilmemektedir? Elbette bunu yapmak tek başına devrimci bir icraat değildir. Herhangi bir burjuva hükümet de toplumun gazını almak ve tıpkı zamanında SSCB’de “Stalinsizleştirme” sürecini başlatan Kruşçev ve diğer bürokratların yaptığı gibi, aynı düzeni temsil ettikleri kişilere kabahati yükleyerek kendilerini aklamak ve meşrulaştırmak için geçmişle “hesaplaşabilir”. Tam da bu nedenle bu tür hesaplaşmalara tek başına devrimci sıfatı yakıştırılmaz, yani bu, yeterli bir şart değildir. Ama bu adımı atmayana da devrimci denmez. Devrim ister siyasal ister toplumsal devrim olsun geçmişteki işleyişe son nokta koyar ve yeni bir sayfa açar. Eskinin efendilerinin yeni koltuklara kurulmaları ve işleyişin eski tas eski hamam devam etmesi devrimin özünüle bağdaşmaz. Bu ancak sağcı bir burjuva partisine verdikleri desteğe kılıf arayan solcu aydınların uydurması olabilir.

Dolayısıyla AKP hükümetini bilinçsiz burjuva devriminin aracısı diye nitelendirerek icraatlarını bu yönde yorumlamanın Marksizmle uzaktan yakından bir alakası yoktur. Her kapitalist ülke kendisinden daha ileri bir ülkenin geçtiği aşamaları geçmek zorunda değildir. Sosyalist devrimi bilinmez baharlara erteleyen bu görüş sonsuz bir kapitalizm vaat etmektedir: Geç gelen ülke diğerinin geçtiği aşamayı tamamlarken diğeri yeni bir aşamaya geçecek, sonra bu diğeri aşamayı yakalamaya çalışacak, yani sonsuza dek kapitalizm. Bunun kanıtını da yine tarihte bulmak mümkün. Unutmamak gerekir ki 27 Mayıs’ı demokratik devrim diye selamlayanlar, sonra utanmadan bir demokratik devrim daha isteyerek işçi devriminin karşısına “milli demokratik devrim” tezini çıkarmışlardı. Kuşaklar gidip geliyor, ama burjuva düzenin savunucularının tezleri pek değişmiyor.

Bugün AKP’nin gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceği konusunda şüphelerin arttığı ve bu umuda sahip önemli bir kesimin de umudunu kestiği misyon sınırlı nitelikte demokratik adımlar atmak ve buna sığınarak sosyal haklara saldırmaktı. AKP, emperyalizm çağındaki tipik bir burjuva partisi gibi attığı demokratik adımların arkasında kararlılıkla duramadı ve ekonomik yükseliş de durunca iyiden iyiye işlevsizleşti, kendisini destekleyen burjuva çevrelerin gözünde kredisi azaldı.

Bu noktada burjuva partilerle temsilcisi oldukları sınıf ya da sınıfsal grup arasındaki ilişkiye dair önemli bir örnek söz konusudur. Egemen sınıfla siyasal partiler arasındaki ilişkiyi gizlemeye çalışan burjuva ideologları, egemen sınıfla burjuva demokrasisi ve siyasal partiler arasındaki sıkı ilişkiye dikkat çeken devrimci Marksist görüşleri küçümseyip, karikatürleştirirler. Stalinist milliyetçilerin burjuva partilerine (ve burjuvalara) yönelik “uşak”, “işbirlikçi” etrafında şekillenen görüşleri de buna eklenince Marksizmin bu konudaki görüşleri iyiden iyiye çarpıtılmaktadır.

Oysa gerçek açıktır. Bir siyasal partiyle destekçisi olduğu burjuva blok arasında mekanik bir ilişki yoktur. Burjuva partilerini burjuvazinin her dediğini yapan köle, uşak vs. olarak görmek yanlıştır. Her

iki taraf da aynı sınıfın parçası olmasına karşın, özerk kurumlardır ve çıkarları birbirine ters düşebilir. Burjuva sınıfın genel çıkarlarına aykırı hareket eden bir partinin uzun süre burjuva iktidara tutunamayacağı gerçek olmasına karşın, burjuvazinin topak bir sınıf olmaması ve iktidara yerleşen bir partinin toplumun farklı sınıfları arasındaki çelişkilerden yararlanarak manevra yapabilme olanağı olduğundan, burjuva sınıfla burjuva partileri arasındaki ilişki hiçbir zaman başladığı yerde durmaz ve giderek karmaşıklaşır. Burjuvazinin milyonlarca lira akıtarak allayıp pulladığı ve halk desteğiyle iktidara taşıdığı bir partinin iktidara geldikten sonra “ne oldum delisi” olması ve/veya başta yapılan anlaşmayı çiğnemesi mümkündür, hattâ kuvvetle muhtemeldir.

AKP örneğinde bunu rahatlıkla gözleyebiliriz. Hükümet üyelerinin gözünde % 47 halk desteği demokrasiye değil, mutlak ve sorgulanmaz iktidara giden yolu açmıştır. Karşımızda her şeye kadir olduğu hissiyle bütün seslere kulak tıkayan ve önüne gelene kafa tutan bir “demokratik” parti var. AKP’nin iktidara geldiği ilk birkaç yıl boyunca uyguladığı ve aslında uygulamaktan da çok dile getirdiği demokratik adımların çok geçmeden durulmasının arkasındaki tarihsel nedenleri açıkladık. Fakat bu izah tek başına yeterli değildir. Kapitalizmin çöküş çağında bir burjuva partisinin demokratik adımlar atmasının proletaryanın önünü açacak olması ve bu nedenle kararlı-istikrarlı bir demokrasi savunusu gerçekleştiremeyecek olması dışında; AKP’nin bir siyasal parti olarak görece özerkliği de yabana atılamaz. AKP gerici burjuva kamuoyunun baskısı altında attığı demokratik adımların tek başına yeterli olmadığını görmüş ve oy tabanını genişletmek adına iktidarının daha ilk yarısı dolmadan milliyetçi kanada da oynamaya başlamıştır. Nitekim AB yoluna birlikte çıktıkları AB’ci sermaye de ilk başta AKP’nin bu tutumuna zımni bir destek vermiş ve ikinci kez hükümeti kurmasına yeşil ışık yakmıştır. Fakat bu karışımın ziyadesiyle memnun olan ve her seferinde milliyetçi, anti-demokratik dozu daha da artırmak isteyen AKP, liberal destekçilerinin hayallerini boşa çıkartmıştır. Bir dönem sabah akşam peşimizi bırakmayan AB haberleri ve tartışmaları gündemden düşmüştür. Demokratik açılım sözleri duyulmaz olmuştur. TÜSİAD ile AKP arasındaki sürtüşmeler ve uyuşmazlıklar giderek artmaktadır.

AKP iktidara geldikten sonra devlet makamlarının ne kadar önemli bir şey olduğunun, bunun hatırına askerle uyuşulabileceğinin farkına vardı. İktidara böyle de tutunabileceğini, AB’ci sermaye çevrelerinin her dediğine de kulak asmaması gerektiğini, yarın istediklerini alınca önceki burjuva partileri gibi kendisinin de bir kenara atılabileceğini düşünen AKP bu nedenle kendi bildiği yoldan gidiyor. Böylece aslında temsilcisi olduğu burjuvaziden özerkliğini ve farklı burjuva kamplar arasında manevra yapabilme serbestisinin olduğunu göstermiş oluyor.

Neticede sözde devrim çabuk bitti. Türban tartışmaları ya da türban şunun ya da bunun değil, burjuvazinin, liberal destekçilerinin ve burjuvaziden istikrarlı demokratik bir düzen bekleyenlerin patlayan balonunun simgesidir. Özellikle de türbanın yasalaştırılma sürecinde dönen tartışmalarda liberallerin dile getirdikleri huzursuzluk ne zamandır devam eden bir ileri iki adım geri yürüyüşün tepe noktası oldu. Umut tacirlerinin birçoğu AKP’den desteğini çektiğini açıkladı. Ama hepsine göre ne olduysa 22 Temmuz’dan sonra olmuştur. Yani kökene ilişkin bir şey yoktur, onlar yalnızca oy oranlarını görünce mest olmuş koltuk meftunlarını görebiliyorlar. Ekonomik yükselişten yararlanan AKP’nin attığı adımları demokrasi vahasına benzeten yazarlar burjuvaziden kararlı demokratik adımlar beklemenin hüsrânını yaşıyorlar. Oysa emekçi kitlelerin yaşam standartlarını yükseltmeyi, sermayeye karşı haklarını ilerletmeyi, yani gerektiğinde sermayeyi karşısına almayı göze alamayan bir parti gericileşmeye ve kitlelerin güvenini kaybetmeye mahkûmdur.

Bu noktada AB’ci burjuvazi açısından AKP’nin vazgeçilmez olduğunu düşünmemek gerekir. AB’yle ilişkilerin sıklaşması yalnızca demokratik adımlarla sınırlı değildir. AB’nin yalnızca demokratik adımlar attığı sürece Türkiye’yle ilişkilerini sıkılaştıracağı düşüncesi yanlıştır. Avrupa

Birliği zaten ABD'ye karşı bir denge olması için Avrupalı emperyalistlerin kurduğu bir ekonomik birlikteliktir. Yıllarca ABD'nin uydusu işlevi gören Türkiye'yi bölgede bu denli planı varken daha da ABD'nin kucağına itmesi ya da diğer g odaklarına göz göre göre terk etmesi beklenemez. Avrupa'daki emperyalist devletler geçmişte birçok kez diktatörlük rejimleriyle ya da kendi tabirleriyle demokratik olmayan rejimlerle de anlaşmakta beis görmediler. Bunun en somut rneği diktatör Franco yönetimindeki İşpanya'dır. Bunun dışında Asya ve Afrika'daki pek çok diktatörlük rejimiyle de sıkı bağlar kurulduğu biliniyor. *AB'nin Türkiye projesi yalnızca demokratik aımlarla sınırlı değildir.* AB'yi dünya üzerinde nüfuz alanları elde etmeye çalışan bir ekonomik birliktelik olarak değil de, bir demokrasi kalesi olarak düşünmek yanlıştır. Türkiye'nin AB macerası Türkiye burjuvazisinin uluslararası pazarla hemhl olma kaygısının bir parçasıdır ve bu macera yalnızca ekonomik dönüşümlerin tamamlanmasıyla sınırlı değildir, kaldı ki bu projenin AKP'yle sonlanması.

AKP'nin kapatılma davasını bu çoklu seçenekler bağlamında düşünebiliriz.[1] Elbette Ergenekon davası burada bir etkidir. Fakat sorunu bundan ibaret görmenin ve AKP'yi demokratikleşme yolunda durdurulan bir mağdur olarak göstermenin hiçbir inandırıcılığı yoktur. Gerçekten çetelerin üzerine giden, demokratikleşmeyi savunan bir parti ya da başka bir açıdan Ergenekon'un da parçası olduğu statükocu glere (zira Ergenekon yalnızca bir paravanadır), yani askeri-sivil bürokrasinin başını çektiği milliyetçilere gerçekten karşı koyan bir demokrat g, acaba şemdinli savcısı linç edilirken neredeydi? Neden bu konuda tek bir ses çıkarmadı?

Kapatılma davası AKP'nin TÜSİAD'la ilişkilerinin bozulduğunun bir göstergesi olarak alınabilir. TÜSİAD bu dava karşısında sessiz kalarak davaya üstü örtülü bir destek, AKP'ye de üstü örtülü bir mesaj vermiştir. Kendi bildiği yolda ilerlemek isteyen AKP'ye bir ders vermek ve gerçek misyonunu hatırlatmak isteyen AB'ci burjuvazi ile eski işleyişin devamından yana olan TSK merkezli milliyetçiler bu noktada birleşmişlerdir. Farklı amaçlarla olsa da her iki taraf AKP'ye kendi varlıklarını bir kez daha hatırlatma ihtiyacı duymuştur.

AKP zerine büyük para yatıran AB'ci burjuvazinin önündeki seçeneklerin sayıca çok ya da mit verici olmamasının öneminden bahsetmiştik. Bu çerçevede burjuvazinin at değiştirmesi hiç de kolay değildir. Hele hele halk desteğini almış bir partiyi çabucak değiştirmek yerine bocaladığı anlarda daha da itmesi kendi yararınadır. Dahası AB'ci liberal burjuvazi Kürt sorununda DTP'nin kayıtsız şartsız muhatap alınmasını istiyor ve bu konuda kendi bildiğini okuyan AKP'yi böyle bir kapatma davası sayesinde DTP'ye yakınlaştırmış oluyor.

AKP burjuvazi için olmazsa olmaz değildir. Gerek AB emperyalistleri gerekse de Türk emperyalistleri ikinci ve nc seçenekleri her zaman ceplerinde taşımak zorundadırlar. Nitekim ilerleyen süreçte AKP'nin desteği artabileceği gibi, aynı şekilde burjuvazinin tekrardan gündemine aldığı düzen içi, reformist bir sol "alternatif" de pazarlanabilir. Burada bize düşen burjuvazinin manevralarına göre tavır değiştirmek ya da birinden birini tercih etmek değil, bağımsız sınıf politikamızı oluşturmaktır. Bunun yolunu da bugün işçi sınıfı bize gösteriyor. Bu politikanın yolu işyerlerinden, grev meydanlarından, eylem alanlarından geçiyor. AKP'nin gidişi ya da g kaybetmesi işçi sınıfı ve emekçiler için bir kazanım olsa da sorunları zmmek için yeterli değildir. Bu süreçte hiçbir siyasal gelişme işçilerin kendi mücadeleleri kadar öneme sahip olmayacaktır.

Sonsöz

2000'li yılların başındaki durgunluğu düşündüğümüzde bugünkü hareketliliğin umut vermemesi mümkün değil. Mevcut göstergeler bu hareketliliğin daha uzunca bir süre devam edeceğini gösteriyor. Marksist yöntem bize bu değerlendirmeyi yapmayı mümkün kılrsa da, neticede sürdürülebilir bir işçi hareketi beklentisi yalnızca bir öngörüdür. Marksizm bir kehanet aracı değildir, bize geleceğe dair net

ve kesin bir resim sunmaz, yalnızca eğilimleri belirler. Ekonomik bir yükselişin ardından gelen bu krizin uzun zamandır sesi çıkmayan genç bir işçi sınıfının başladığı mücadelenin devam edeceğine dair bir “teminat” olarak alabiliriz. Unutmamak gerekir ki, hiç sahip olmadığımız bir şeyin eksikliğine gösterdiğimiz tepkiyle, uzun süredir sahip olduğumuz ve kopmaz bir parçamız haline gelen bir şeyi yitirdiğimizde gösterdiğimiz tepki aynı değildir.

Nitekim bu tepki bugün kitlesel mücadelelerde ifadesini bulmaktadır. Öyle ki tabandan gelen baskıyı hisseden Türk-İş bürokrasisi bile “mücadeleye” çekiliyor. Burjuvazi de sendika bürokrasisi de yeni dönemde işçileri tümüyle boyunduruk altında tutmanın mümkün olmadığını görüyor. Bu çerçevede, tabandan gelen baskıyı hisseden bürokrasi hareketin radikalleşmesini engellemek ve tabana “buradayım” mesajı vermek adına mücadeleciler bir kimliğe bürünüyor. Bu da bize Türk-İş’teki sendika bürokrasisi ile içinde örgütlenmiş işçileri aynı kefeye koymamak gerektiğini bir kez daha gösteriyor.

Hareket yükseliyor. İşçi sınıfı sahneye gerçekten çıkacağına sinyallerini veriyor. Fakat bu semptomatik eylemler beklenen dalga olmasa da, umutsuzluğa yer yok! Bugünkü hareket çok açık ki devrime gitmeyecek, ama biliyoruz ki bu yoldan geçmeden de devrime gidilmeyecek. İşçi sınıfının bugün her şeyden önce devrimci bir önderliğe ihtiyacı var. Bu göreve aday olan Bolşevik-Leninistler için mevcut hareket militan işçilerle ve gençlerle bağlar kurulmasına ve var olan bağların sıkılaştırılmasına yardım edecektir.

Yaşasın İşçi Sınıfının Enternasyonal Mücadelesi!

Yaşasın Dünya Devrimi!

Yaşasın İşçi İktidarı!

16 Mart 2008

Notlar

[1] Buradan mülksahibi bir küçük burjuvanın illa işletmesini bırakıp proleterleşmesi gerektiği sonucu çıkarılmamalıdır.